

Szent István tisztelete

SZENT ISTVÁN TISZTELETE

Szent István tisztelete

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1988

NIHIL OBSTAT DR. MATYÁS ERDŐS CENSOR DEPUTATUS.
NR. 704-2 /1988. IMPRIMI POTES.
ESZTERGOM, DIE 2 FEBR. A. 1988. DR. LÁSZLÓ PASKAI
PRIMAS HUNGARIAE, ARCHIEPISCOPUS STRIGONIENSIS.

SZERKESZTETTE:

DR. TÖRÖK JÓZSEF

*Minden jog fenntartva
beleértve a bárminemű eljárással való
sokszorosítás jogát is*

A KÖTETET MOLNÁR C. PÁL METSZETEI DÍSZÍTIK

*„Az elmúlt korszakok kétségtelenül
előkelő helyet jelöltek ki a magyar nép
számára egész Európa, s főleg az Egyház
és a keresztény vallás
történelmében. Ennek mostani bizonyága
és bizonyos értelemben a jele Szent
István, Magyarország patrónusa, akit
joggal tiszteltek egyszerre hazátok
védőszentjének és az apostoli hit
megalapozójának Magyarországon.”*

II. JÁNOS PÁL PÁPA
1978. december 2.

*„1988-ban lesz Szent István király
halálának 950. évfordulója. Az ő nagy
személyisége, bölcsessége, gondoskodása,
Péter széke iránti ragaszkodása, főként
pedig gyermeki szeretete Isten Anyja iránt
legyen számotokra példa és vigasztalás”.*

II. JÁNOS PÁL PÁPA
1987. november 13.

*„Krisztust hordozta ajkán,
szívében,
cselekedeteiben.”*

(Hartvik)

Kedves Testvérek!

Szentatyánk, II. János Pál pápa 1987. november 13-án, a magyar püspökök hivatalos látogatása alkalmával beszédében így szólt első szent királyunkról: „1988-ban lesz Szent István király halálának 950. évfordulója. Az ő nagy személyisége, bölcsessége, gondoskodása, Péter széke iránti ragaszkodása, főként pedig gyermeki szeretete Isten Anyja iránt legyen számotokra példa és vigasztalás.”

A magyar katolikus egyház ebben a szellemben ünnepli az országalapító szent király halálának jubileumát, akinek élete a századok folyamán összeforrt a magyarság életével. Személye „példa és vigasztalás” a mai magyaroknak is, éljenek határainkon belül vagy kívül.

Szentatyánk szavaira utalva arra is emlékeznünk kell, hogy lelkületét kiemelkedően jellemezte „gyermeki szeretete Isten Anyja iránt”. Apostoli buzgósága formálta meg a magyar kereszténységben a máriás-lelkiséget és bizalommal ajánlotta országunkat a Boldogasszony pártfogásába. Ennek a ténynek különös jelentőséget ad, hogy jubileumunk akkor történik, amikor katolikus Egyházunk az egész világon Mária-évet ünnepel.

A jubileum kiemelkedő eseménye a Szent Jobb országjárása. Nemzeti ereklyénk eljut minden székesegyházba és a pannonhalmi bazilikába. Híveink közel juthatnak ahhoz a Szent Jobbhoz, amely gyakran kulcsolódott imára, segítette a rászorulót, felemelte az elesettet; ez a kéz ajánlotta fel országunkat és népünket a Boldogasszony pártfogásába.

A jelen könyv a jubileum megünneplésére készült. Célja, hogy segítse Szent István életének és a Szent Jobb ereklyéjének a megismerését; énekekkel és imával méltón és gyümölcsözően jusson kifejezésre a magyar nép tisztelete a szent király előtt. Egyben legyen indítás arra is, hogy a Szent Jobb jelenlétében – tekintettel a mostani Mária-évre is – mindenki szívében megújítsa Szent István felajánlását.

A Magyarok Nagyasszonya és Szent István király pártfogása kísérfje a jubileumi megemlékezést, hogy magyar népünk erősödjék Krisztus ismeretében, Egyházunk közösségéhez való hűségében!

Esztergom, 1988. január 19-én, Szent Margit ünnepén.

PASKAI LÁSZLÓ
primás.esztergomi érsek

Szent István király

Élete

A kereszténység arculata az ezredfordulót körülölelő évszázad alatt döntő módon megváltozott. A népvándorlás harmadik szakaszának hullámai lassan lecsillapodtak, ám ennél fontosabb a bekövetkezett „minőségi változás”. Nyugat császárai, az Ottók alatt a „birodalom-eszme” új lendületet kapott, a latin kereszténység határai kelet és észak felé jelentős mértékben kitágultak. A cseh, a lengyel, a magyar nép kereszténnyé lett, s példájuk hamarosan követőkre talált a Balti-tenger és a Skandináv-félsziget térségében. A Keleti Birodalom szívében, Bizáncban a művelt, ún. „humanista” császárok sorát felváltotta a katonacsászárok sorozata, akik hódításaikkal tünékeny dicsőséget adtak sok ellentétől feszülő impériumoknak. A pápaság a burgundiai monostorból, Cluny-ből kisugárzó szerzetesi megújulás haszonélvezőjeként végre elindulhatott a gregorián reformok felé vezető, emelkedő úton. Az

ezredfordulót — minden téves vélekedés ellenére — nem a rémület, félelem és világvégevárás jellemezte, hanem a remény és bízakodás. A magyarság történelmének legdöntőbb fordulója ebbe a mozgalmas korba illeszkedik. S mert a népek, nemzetek történelme csak papíron lehet gazdasági-társadalmi erők személytelen változása és küzdelme, de nem a valóságban; a magyar történelem e döntő századában ott található az a kiemelkedő személyiség, aki a történelmi változások tevékeny részese, sőt irányítója: Szent István király.

Miközben feladatát teljesítette, túlnőtt téren és időn, „odafönt” gyűjtött kincseket. Ezzel kiérdemelte a szent jelzőt, melynek tartalma az isteni szentség fölragyogása az emberi életen át. Az, hogy ki lesz szent, nem az utókor jámbor vélekedésétől, vagy egy kis hatalmi csoport ügyeskedésétől függ, hanem az isteni meghívottságtól és a kapott kegyelmek felhasználásától. Az Egyház csak kimondja valakiről, hogy szentéletű volt, az életszentség tényét maga Isten adja.

Szent István életének története úgy, ahogy a történelem tudományának leghivatottabb művelői az utókor elé tárják, minderre a legfényesebb bizonyíték. A korabeli és későbbi források-

ban fennmaradt tudósítások kritikai egybevetése, az érvek és ellenérvek gondos mérlegelése csak azt támasztja alá, amit az Egyház kimondott és folyamatosan állít a magyarok első királyáról: szent volt. Ez a tény nem Szent László király és munkatársai utólagos, politikai és ideológiai belemagyarázása, hanem egy életmű igaz, minden próbát kiálló összegzése még akkor is, ha az 1083-as szentté avatásnak megvolt a maga politikai és társadalmi hatása, jelentősége. De ez utóbbi csak következmény és nem kiindulópont.

Árpád vezér unokája, Taksony (931?-972) fejedelemsége alatt kezdődött meg a magyarok térítése. Bizáncból térítőpüspök érkezett az ország délkeleti vidékére (953), de rövid munkássága folytatás nélkül maradt. Egy évtizeddel később Taksony Rómából kért térítőt, ám az útnak indított Zacheus püspök nem jöhetett a magyarok közé, mert Ottó császár elfogatta. A sikertelen kezdet újabb évtized múltán sikeres folytatásra talált, mert Géza (fejedelem: 972-997) követséget küldött Quedlinburgba a császárhoz (973), és hittérítőket kért. A követjárás céljából szükségtelen arra következtetni, hogy Géza komolyan érdeklődött a kereszténység iránt és valóban elindult a megtérés útján. Ennek ismerete már Szent István sze-

mélyiségének, munkásságának, életszentségének jobb megértését készíti elő.

Sok szent életrajza a vallásos, jámbor szülők említésével kezdődik. Szent Istvánnál azonban nem ez a helyzet, mert a különböző források egybehangzóan más képet festenek apja, Géza alakjáról. A kortárs Thietmár szerint „nagyon kegyetlen volt”, „hirtelen felindulásában sokakat megölt”. A kereszténységet erőszakkal terjesztette: „Keményen és hatalmaskodva bánt népével, . . . szerfölött szorgoskodott, hogy a lázadókat letörje és a szentségtelen szertartásokat eltörölje”. Híres válasza jól megvilágítja gondolkodásmódját, mert „a mindenható Istennek és különféle képzelt isteneknek áldozott. Amikor főpapja emiatt szemrehányást tett neki, azt felelte: Elég gazdag és hatalmas ahhoz, hogy megtegye.”

A nagyapa, Taksony fejedelem pogányként halt meg. A feltevések szerint Géza a pajzsra emelése után hamarosan, még a követküldés előtt megkeresztelkedett. Mi volt ennek az oka? A Keleti és a Nyugati Birodalom 971–72-ben szövetségre lépett, és Gézának döntenie kellett, melyik nagyhatalom felé tájékozódik. Bizánc terjeszkedő politikájával szemben állt a Nyugattal 955 óta tartó fegyvernyugvás. Ez indokolta, hogy Géza a kereszténység latin formáját

választotta, bár felesége, Sarolt még gyermekként görög térítőpüspök által részesült a keresztségben. Ez azonban őt sem tette meggyőződéses hívővé. Erőszakos természetét ritkán fékezte. Querfurti Brunó tudósítása szerint „vezetése alatt a kereszténység terjesztése megkezdődött, de pogánysággal vegyült a megfertőzött vallás és rosszabb kezdett lenni a barbárságnál.”

Géza és Sarolt fia, Vajk az első térítési hullám idején született a 970-es években. Sem a 969-es, sem a 975-ös évszám nem biztos. Nemzeti neve Vajk vagy Vajka, újszülöttként vagy kisgyermekként István névre keresztelték. Apja is az első vértanú nevét kapta. Szülei csak névleg voltak keresztények, így Szent István gyermek és ifjú korában tőlük nem kapott olyan példát, ami benne a krisztusi hit növekedését segítette volna. Géza azzal, hogy nem ment idegenbe a keresztség föl vételéért, a szomszédos hatalmaktól való függetlenségét nyilvánította ki. Ez megkönnyítette a politikai látókörral rendelkező vezető réteg számára a keresztség felvételén túl az új hitnek meggyőződés alapján történő elfogadását, mert eloszlott annak gyanúja, hogy a térítés csak ürügy a birodalmi egyház terjeszkedésére és a német befolyás érvényesítésére. A passauai egyház feje, Piligrim szerette volna

joghatósága alá vonni hazánk területét, azonban kísérlete sikertelennek bizonyult. Szent Wolfgang einsiedelni szerzetes vállalkozott először a magyarok térítésére, de a határról vissza kellett fordulnia. Az első hittérítő Sankt Gallen szerzetese, Szent Brunó volt, aki bajor-karantán papok segítségével és tolmácsolásával hirdette a krisztusi hitet. Ha helyes a becslés, két-három év alatt a vezető rétegből 5000 embert keresztelt meg, az idegenből ideszármazott keresztény rabszolgák gyermekeinek sokaságát nem számítva. Géza udvarában egy missziós püspök tartózkodott, aki bizonyára hatással volt a gyermek Istvánra.

Helytelen az a régebben sokak által hangoztatott nézet, miszerint csak Szent István felesége, Gizella és kísérete, a bajor papok hazánkba érkezésével kezdődött a térítés; István pedig főként Gizellának köszönhette kereszténységét. Más vélekedés Szent Adalbert személyéhez igyekezett kötni István megkeresztelésétől kezdve minden missziós ténykedést. A térítés Géza uralkodása kezdetén indult meg, ám az uralkodó felől jövő kényszer és az őszinte meggyőződés sokszor kibogozhatatlanul összefonódott. Fontos tette volt Gézának, hogy állandó székhelyet választott, és Eszter-

gomban, az új központban Szent István első vértanú tiszteletére templomot emeltetett.

Szent Adalbert, Prága püspöke Rómába ment, onnan jövet többször megfordult Géza udvarában, és nagyon valószínű, hogy a bérálás szentségében ő részesítette az ifjú Istvánt. Prága szentéletű püspöke először 989-ben ment Rómába, ahonnan 994-ben visszatért püspöki székhelyére. A következő évben ismét Rómába utazott, de csak rövid ideig maradt ott. Az Örök Várost 996-ban végleg elhagyta és Lengyelországba ment téríteni. A pogány poroszok között 997-ben vértanúságot szenvedett.

dett. Adalbert kivételes személyiség, a fiatal III. Ottó császárt hozzá igaz barátság fűzte. Karizmatikus egyénisége többszöri találkozásai során minden bizonnyal Szent Istvánra is nagy befolyással volt, és segítette abban, hogy — szülei példája ellenére — a keresztény hit bontakozó személyiségét maradék nélkül átjárja.

István születésekor nem volt magától értetődő, hogy ő lesz a magyarok uralkodója Géza nagyfejedelem utódként. Az ősi, keletről hozott utódlási törvény a szeniorátusi rendhez ragaszkodott, s ennek alapján az utód mindig a család legidősebb férfitagja. Nyugaton az elsőszülöttségi utódlás (primogenitúra) volt a természetes. Gézának az ősi rend alapján két várományosa volt. Öccse, Mihály megkapta az őt illető dukátust, és a továbbiakban nem játszott szerepet. Koppányt, a „nagycsalád” másik várományosát sikeresen elszigetelte és fiának juttatta a fontosságban megnövekedett nyitrai dukátust. Géza egész munkássága a nagyfejedelmi hatalom központosítását és a széthúzó erők megsemmisítését szolgálta. Az utódlás kérdése ennek volt szerves része. Szent István ifjúkorba lépésekor (14–15 éves lehetett) Géza az ország nagyjait és harcosait gyűlésbe hívta, és Istvánt velük elfogadtatta utódként. Géza és Sarolt ellentmondást nem

tűró természetét s hatalmi pozíciójukat figyelembe véve ennek az összejövetelnek más kimenetele aligha lehetett. István pajzsra emelése törvényesítette az utódlást, melynek éve ismeretlen, és nem kizárt, hogy az idős Géza mellett az anya, Sarolt vitte a vezető szerepet.

A pajzsra emelést hamarosan István házassága követte. A bajor fejedelem, Civakodó Henrik halálakor (995) lehetőség nyílt a kelet felé terjeszkedni igyekvő bajorok és a nyugati határookra féltékenyen őrködő magyarok közötti feszültség békés rendezésére. Az agg Géza követeket küldött Regensburgba és az

elhúnyt bajor fejedelem lányát, Gizellát feleségül kérte fia számára. Henrik, az új uralkodó örömmel adta áldását a dinasztikus házasságra. Regensburg püspöke ekkor az a Szent Wolfgang volt, aki negyedszázaddal korábban majdnem első térítője lett a magyaroknak. Az ifjúkor hősi vállalkozása ugyan megghiúsult, de Szent Wolfgangnak most lehetősége nyílt arra, hogy Gizella kíséretében gondosan kiválasztott, jól képzett és példás életű papokat küldjön a magyarokhoz a kezdődő kereszténység megerősítésére. Az ezt követő években főként Szent Adalbert csehországi társai osztották meg velük a térítés nehéz munkáját Radla (szerzetesi nevén Sebestyén) és az ismeretlen származású Domonkos vezetésével. István ifjú aráját a nyitrai várba vitte, ezt valószínűsíti az itt, Szent Emmerám (Regensburg patrónusa) tiszteletére alapított kápolna.

Géza nagyfejedelem halála 997-ben alkalmas pillanatnak mutatkozott azok számára, akik a mélyreható átalakulás szükségességét nem látták be, a kereszténységet pedig nem, vagy csak látszatra fogadták el, és a hatalmat igyekeztek magukhoz ragadni. Szent István Nyitrából Esztergomba sietett, hogy hívei élére álljon. Ekkor lett hivatalosan nagyfejedelem, s mint ilyen indult hadba a trónutódlásból kirekesztett

Koppány és a pogányságot visszakívánó támogatói ellen. A hadi vállalkozáshoz Szent Márton segítségét kérte és győzelem esetén Koppány somogyi birtokait a fiatal, 996-ban alapított Szent Márton-monostornak (Pannonhalma) ígérte. A veszprémi várat ostromló sereggel Veszprém és Várpalota között ütközött meg, fényes győzelmet aratott. Szent Istvánnak még két esetben kellett rendkívüli határozottsággal fellépnie. Anyai nagybátyja Gyulafehérvár, Ajtony pedig Marosvár központtal olyan tartományurasságot épített ki, ami a létérdeket szolgáló központosítási törekvésekkel szöges ellentétben volt. Ezért 1003-ban hadba kellett vonulnia Gyula ellen, de vérontásra nem került sor, mert Gyula és két fia meghódolt Szent István előtt. Ajtony nem követte példájukat, hanem fegyveresen ellenállt, és 1008-ban csatában lelte halálát. De ennek a tájnak még két évtizedre volt szüksége, hogy a kereszténységet véglegesen befogadhassa. Feltűnő az, hogy Szent István a korabeli jogszokással ellentétben Ajtony családjának megkegyelmezett, sőt annak birtokait részben vagy egészben meghagyta.

Első szent királyunk e három, erőteljes fellépés évtizede alatt jelentős mértékben haladt előre a nagyfejedelemségnek keresztény ki-

rálýsággá történő átalakításában, valamint az egyházi szervezet kiépítésében. Ebben a munkában Asztrik (szerzetesi nevén Anasztáz) volt nagy segítségére. Asztrik, amikor Szent Adalbert továbbment a poroszokhoz, a lengyelországi Meseritz apátja lett. Innen a franciaországi Dijonba került. Akkor értesítenek róla ísmét a források, amikor kevéssel 1000 karácsonya előtt II. Szilveszter pápától koronát és zászlós lándzsát , felségjelvényeket hozott Magyarországra. A koronázást Domonkos, a magyarok első érseke végezhette Esztergomban 1000 karácsonyan vagy az új évezred első napján. Azzal, hogy Szent István kérését a pápa teljesítette és neki felségjelvényeket küldött, az egész keresztény Nyugat tudomására hozta: az új állam és uralkodója szuverenitását mint Péter utóda és a lelki hatalom letéteményese elismeri, jóváhagyja.

A koronázást az egyházi szervezet kiépítése követte. A következő év, 1001 húsvétján II. Szilveszter pápa és III. Ottó császár Ravennában tartózkodott. Ide érkezett Asztrik Szent István írásba foglalt kérésével. A magyar érsekség felállítását a pápa jóváhagyta és a kérelmező Szent Istvánt „apostoli hatalomban” részesítette. Lehetséges, hogy a veszprémi püspökség már az esztergomi érsekség felállítása előtt is léte-

zett, de nagyobb a valószínűsége annak, hogy a veszprémi vár eleinte csak térítőpüspöki központ volt, nem pedig egy szabályszerűen megszervezett egyházmegye szíve. Az első esztergomi érsek Domonkos lett, a székesegyház patrónusa pedig a nemrég vértanúságot szenvedett Szent Adalbert. A következő évben Szent István a Szent Márton-monostort megerősítette kiváltságaiban és valószínűleg még ez évben került sor a kalocsai egyházmegye szervezésére, ahová a koronát hozó Asztrik-Anasztáz került. Veszprém, Győr, Pécs és Eger következett a püspökségek sorában 1009-ig

bezáróan. Azo pápai legátus 1009-ben érkezett hazánkba és az egyházszervezés új lendületet kapott, mert ekkor alapíthatták az erdélyi egyházmegyét. Ezzel együtt hét, központtal ellátott, templomokat építő, a térítés munkáját folytató egyházmegyéje volt az országnak.

Milyen volt a kezdeti egyházi élet? A magyarországi kereszténység megalapozásán világi papok és szerzetesek egyaránt munkálkodtak. A püspök szinte apát módjára állt a székesegyház köré tömörült világi klerikusok és szerzetesek élén. Szent István az esztergomi érsekség felállítására idején adta ki első törvénykönyvét, amely többek között így intézkedett a vasárnap megtartásáról: „A papok pedig és az ispánok hagyják meg az összes falusi bírónak, hogy ezek parancsára vasárnap mindenki menjen a templomba, öregek és fiatalok, férfiak és nők, kivéve azokat, akik a tüzet őrzik.” Az istentiszteleten való részvétel eleinte parancsszóra történt, de tévedés lenne ezen azt érteni, hogy Szent István megelégedett a parancs formai betartásával. A szent király törvényhozóként állapotbeli kötelességét teljesítette, alapvető keresztény követelménynek tett eleget. Törvényei egyikéből arra lehet következtetni, hogy törődött az újonnan megtértek hitbeli ismereteinek gyarapodásával is,

mert „azok, akik az istentisztelet hallgatására a templomba menvén a misék szertartása alatt egymás közt mozognak és másokat zavarnak, haszontalan történeteket mesélgetve és nem figyelve a szent olvasmányokra és lelki táplálékokra, ha idősebbek, dorgálják meg őket és gyalázattal űzzék ki a templomból...”. Ennek csak akkor lehetett értelme, ha a papok a népet tanították, a szent olvasmányok lényegét elmondták és lelki táplálékkul magyarázták. A IX. század elején az avarok térítésének segítésére összeállított kézikönyvből ismeretes, hogy az újonnan megtérőkkel a keresztség előtt ismertették az üdvösségtörténet rövid foglatát, a keresztség után pedig a megtartandó parancsokat magyarázták el. Loggal feltételezhető, hogy a keresztény hit legfontosabb elemeit már a megkereszteltek első nemzedéke elsajátította, nem csekély mértékben Szent István „apostoli” tevékenysége folytán. Az igazságos („iustus”) és jámbor („pius”) király békeszerető („pacificus”) vagy szükség esetén béketeremtő volt. Az első törvénykönyv utolsó cikkelye ezt mondja: „Akarjuk, hogy erős béke és egyetértés legyen öregek és fiatalok között, mint az Apostol mondja: Mindnyájan egyetértők legyetek. És senki se merjen mást megtámadni...”.

A béke szeretete nem jelentett erélytelenséget. Ha az újonnan meggyökerezett kereszténység került veszélybe, ha az országot támadták meg, Szent István habozás nélkül kardot ragadott. A szomszédos országokkal kitartóan kereste a békét, ám ezt a törekvését nem mindig koronázta siker. Amikor 1015-ben Boleszló lengyel király elfoglalta a Morva-völgy néhány magyar határvárát, Szent István nem sokat késlekedett és azokat még 1018 előtt visszavette. Keletről a besenyők ekkortájt támadtak Erdélyre. „Egy éjszaka valamely titkos sugallattól hirtelen felriasztva megparancsolta, hogy egy futár egy nap és egy éj alatt siessen az erdélyi Fehérvárra, és tereljen minden földeken lakót a városok falaihoz oly gyorsan, amint lehet. Mert előre megmondta, hogy itt teremnek a keresztények ellenségei, vagyis a besenyők, akik akkor a magyarokat fenyegették, és fel fogják dúlni a földjeiket. Alig teljesítette a követ a király parancsát, itt is volt már a besenyők váratlan csapása; gyűjtogatással és fosztogatással mindent elpusztítottak, de Isten kinyilatkoztatása révén a boldog férfi érdemeiért az emberi lelkek a falak menedékében megmenekültek” – írta a nagylegenda.

Bizánccal szövetségben, a bolgárok elleni háborúra a bolgár és magyar uralkodóházat összekötő dinasztikus házasság felbomlásával került sor. Szent István azután, hogy a lengyelektől visszafoglalta a határvárait, részt vett a balkáni hadjárat utolsó szakaszában. A főváros bevételekor nem csatlakozott a hadizsákmányt ejtő, fosztogató bizánciakhoz, és ez a magatartás a kortársak szemében igen feltűnő volt. Kiemelt módon említik: megelégedett azzal, hogy a Szent György-templomból ereklyéket hozzon magával, amelyeket később Székesfehérvárott, az általa alapított bazilikában őriztek.

Szent István a királyi-törvényhozói, apostoli-egyházszervezői méltóság gyakorlása mellett ezekben a harcok években töprengett a kisebb fiához, Imre herceghez írt Intelmeken, és az igaz hit plántálása mellett ezzel a művel valóban kiérdemelte a doktori méltóságot. Bár a szöveget nem ő fogalmazta meg latin nyelven és a betűket nem ő rótt a pergamen lapokra, a tartalom tőle származik, az igazi szerzőséget joggal tulajdonítja neki a történelmi hagyomány. Az Intelmekben az atyai gyengédséget és szigort szeretet és felelősségérzet járja át vér szerinti leszármazottja valamint nemzete iránt.

Uralkodását két szakaszra lehet osztani, mert az ország- és egyházszervezés, a kényszerű háborúskodások után az új, keresztény királyság függetlensége birtokában bátran nyithatott Nyugat felé. Mindez 1018–1019 táján történt a Szentföld felé vezető zarándokutak hazai szakaszának megszervezésével. A nemzetközi kapcsolatok természetesen bővültek, ennek hatásaként új segítőtársak érkeztek.

Cluny apátja, Szent Odiló (996–1048) levelet intézett a magyar királyhoz: „Hogy lelken mennyire elárad az isteni vallás és az istentisztelet iránt való szeretet, szinte az egész világ

hirdeti, leginkább pedig azok tesznek róla bőséges tanúbizonyságot, akik az Úr sírjától visszatérnek.” A zarándokok magyar földön a biztonságon túl a király bőkezű támogatására is számíthattak. „Vándor voltam és befogadtatok” – Szent István jól emlékezett a krisztusi parancsra. Az újabb munkatársak között 1020 után érkezett hazánkba Velencéből Szent Gellért, aki nem betűvetésre tanító mestere, hanem lelkiatyja volt Szent Imrének.

Erre a második korszakra több új egyházi alapítás esik. A sort a zalavári apátság nyitotta meg (1019). Esztergom a zarándokúttól távolabb feküdt, ezért a szent király nem habozott, és új központot szervezett. Székesfehérvár a Szűz Mária tiszteletére szentelt bazilikával „országglásának” központja, majd később temetkezési helye lett. Itt, e templomban állt a „regni sedes principalis”, az a márványtrónszék, ahonnan igazságot szolgáltatott. Az alapítás éve nem ismeretes, és az építkezés hosszabb ideig tartott.

A veszprémvölgyi monostor görög apácák otthona lett, ahol Szent Imre Bizáncból származó jegyese nevelkedett. (Két évszázaddal később Szent Erzsébet is kisgyermekként került külföldre!) Szent István elsőszülött fia nem Imre volt, hanem Ottó, és több, név szerint nem

ismert, fiatalon elhunyt gyermekéről tudunk. Szent Imre, mint másodszülött először egyházi pályára készülhetett, az európai uralkodócsaládok szokása szerint erre bátran lehet következtetni, és csak bátyja halála után lett trónörökös. A Bizáncból hozott jegyes még gyermek volt, ugyanis apácák nevelésére szorult, s a vele kötött jegyesség politikai érdekeket szolgáló diplomáciai tett, dinasztikus házasság előkészülete, és nem tényleges házasság.

Szent István a bakonybéli kúriát felesége távoli rokonának, a Tübingiából jött Szent Günthernek adta, és hamarosan templom meg monostor emelkedett Szent Móric tiszteletére. Szent Gellért is itt töltött néhány évet visszavonultságban remetéskedve. Ezután a pécsváradi apátság következett (1030). A Somló-hegy tövében létesült a Szent Lambert-apáca-monostor, ahol a király „sánta atyafia”, Skolasztika vezetésével a benedeki regulát követve szolgálták Istent és a felebarátot. Ez az alapítás István utolsó évei alatt történhetett. Ekkortájt hívott szerzeteseket a Monte-Cassino-i apátságból a Szent Márton védnökségét élvező monostorba.

Amikor a férfivá serdült Imre mint trónörökös megkapta a bihari dukátust, szükségessé vált az egyházi szervezet kiegészítése a bihari püs-

pökséggel. Ezt a csanádi püspökség alapítása követte 1030-ban. Szent István akaratából Szent Gellért lett az első püspök, Marosvár pedig a püspöki székhely. A források ekkor még hallgatnak a váci püspökségről, de a Duna-Tisza köze sem maradhatott egyházmegye nélkül, és ennek is minden bizonnyal Szent István az alapítója.

Az 1030-as év vészterhesnek bizonyult. II. Konrád német-római császár szeretne volna Magyarországra is kiterjeszteni befolyását, ezért nagy létszámú seregével megtámadta az ország nyugati határát. „A király tanácsot tartott ellene

a püspökökkel és a főemberekkel és a haza védelmére egész Magyarország fegyvereseit összevonta". A császári seregek a Rába tájékáról visszafordultak, és a magyarok őket üldözve Bécset elfoglalták. A következő év nyarán a császár kezdeményezésére békét kötöttek.

Szent István és vele a fiatal keresztény királyság számára a legsúlyosabb próbatétel Szent Imre, a trónörökös 1031-ben, egy vadászat alkalmával bekövetkezett halála lett. A nagyobb fiú, Ottó halálakor még ott volt az öccs, Imre. Az ő halálával azonban nem maradt több trónörökös férfiágon, mert István rokona, Vazul felelőtlen természete miatt alkalmatlan volt az uralkodásra. Vazul már mellőzöttnek érezte magát a szeniorátusi elv alapján akkor, amikor Imre hivatalosan trónörökös lett a bihari dukátus elnyerésével. Szent István Imre halála után nővére fiát, a velencei Orseolo Pétert jelölte utódjául a trónra. A magát immáron másodszor mellőzöttnek érzett Vazul összeesküvést szervezett a beteg király ellen, de a merénylet megghiúsult. Az elfogott Vazult és merényletársait megvakították, Vazul fiainak pedig el kellett hagyni az országot. A király életére törő Vazul büntetése a kor törvényei alapján súlyosabb is lehetett volna. Az pedig valótlan, hogy Vazul fülébe ólmot öntöttek. Ha

arra is felfigyelünk, hogy Vazul fiai, akik később trónkövetelőként jelentkezhettek, sértetlenül hagyták el az országot, lehetetlen tudomásul nem venni Szent István megbocsátás felé hajló ítéletét.

A szent király utolsó évei a befeléfordulás, az imádság, az ország és az egyház apró, ügyesbajos dolgaival való törődés időszakának bizonyultak. „Minden cselekedetét teljesen Istennek szentelte, fogadalom és felajánlás útján szüntelen imáiban magát és királyságát a mindenkoron Szűz Istenanya, Mária gyámsága alá helyezte” – jegyezte föl róla a nagylegenda. Ez az alapja annak, hogy országát, népét különös módon felajánlotta Szűz Máriának. Nem lehet tudni pontosan: a második törvénykönyve ezeit dőltájt, vagy két évtizeddel ennekelőtte íródott. Ebben arról rendelkezett, hogy minden tíz falu építsen templomot. A törvénycikkely folytatása: „Ruhákról és oltártakarókról a király gondoskodjék, papról és könyvekről a püspök.” A források szerint „a magaalapította fehérvári bazilikát aranyoltárokkal, keresztekkel, kelyhekkkel, valamint színaranyból szőtt és drágakövekkel kirakott főpapi öltözetekkel gyarapította és látta el”. Erről tanúskodik a jelenleg Münchenben lévő Gizella-kereszt, vagy a koronázási palást, amelynek egyik alakja ha stilizáltan is, de

az ő vonásait őrzi. A királyi egyházak mellett gondja volt a kicsiny falusi egyházakra, templomokra. „Méltán nyerte el hát birodalma határain belül az apostol nevét, mert noha az evangélium hirdetésének tisztét ő maga el nem vállalta, a hit hirdetőinek, mint vezérük és felügyelőjük, megteremtette a gyámolítás és gondoskodás vigaszát”. A felebaráti szeretet hősiegy gyakorlásában szintén első volt. „Az irgalomnak és kegyességnek szélesre tárt karjaival ölelte át Krisztus szegényeit, sőt bennük Krisztust, hogy egyetlen vendég vagy zarándok sem távozott tőle szomorúan, jósága vagy valamilyen vigasz nélkül. A szűkölködők felsegítésére mindennapos állandó költséget határozott meg, az éjszakát virrasztásban, tevékenyen és vidáman volt szokása tölteni, Krisztus híveinek lábát mosogatva, a szegények keblébe alamizsnát dugva, mivel eltökélte, hogy e világon a szűkölködő Krisztust tagjaiban vigasztalja.”

Az idegenből érkezett zarándokok mellett Szent István törődött az idegenbe menő magyar zarándokokkal, ezt példázza négy zarándokház alapítása. Kettő a Szentsírhoz igyekvőket szolgálta (Konstantinápolyban és Jeruzsálemben), a másik kettő pedig az apostolfejedelmek sírjait felkeresőknek adott szállást (Ravenna és Róma).

A szent király kivételesen hosszú, 41 évi uralkodás után érkezett az örökkévalóság küszöbére, és ezt Hartvik püspök így írta le: „Közelgett éppen a jeles ünnep, ugyanazon Mindenkor Szűz Mária mennybevitelének az angyalok és az emberek előtt nevezetes napja. Nagyobb irgalom reményét remélte, ha e nap örömei közt bomlana föl teste, ezt külön könyörgésekkel kérte; sóhajtozás s könnyek árán el is nyerte. Eljött hát az az áldott nap, amelyet halála csakhamar még áldottabbá tett. Körben állt a papság, s püspökök és az ispánok kara s tömegestül a szolgák; középen feküdt a király, Isten kedveltje, a lelki szentség kenetét felvette, mi Urunk, Jézus Krisztus testének-vérének útravalójával felüdített szent lelkét az Úr megtestesülésének 1038. évében a Mindenkor Szűz s a szent angyalok kezébe letette, hogy az el nem múló égi boldogság nyugalomára vezessék. ... Gyásztisztességére Pannónia minden tájáról összesereglettek, a királyi székhelyre, azaz Fehérvárra vitték el a testet, s minthogy a tőle épített egyház a Szentséges Szűz tiszteletére még nem volt felszentelve, tanácsot tartván a főpapok, azt határozták, hogy szenteljék fel előbb a bazilikát, a testet a földnek csak azután adják át. A felszentelés ünnepségét megtartván, szent testét az épület közepén fehér márványból faragott szarkofágba helyezték ...”.

Szentté avatás

A trónviszályoktól, több évtizednyi pártütéstől, kül- és belharcoktól meggyötört nemzet Szent László király uralma alatt (1077–1095) rátalált arra a békére, aminek egykor, az országalapító életének utolsó évtizedében örvendhetett. A Taksony és Géza nagyfejedelmek központosító törekvései által előkészített és Szent István által megvetett alapokon nyugvó szilárd királyi hatalom Szent László erős kezében összpontosulva lehetővé tette a békés, belső fejlődést, a múlt viszonylag rövid de eredményes keresztény szakaszának számbavételét és az európai politika színterén történő feladatvállalást. A múlt számbavétele elsősorban annak értékhordozó volta miatt történt.

Szent István temetésének leírása után Hartvik püspök a következőket jegyezte föl: „... érdemeiért az Úr több éven át sok kórságban senyvedőnek, lázbetegnek, sanyargatását és nyomorúságát kiáltozónak, törvény alatt görnyedőnek számtalan jótéteményét tanúsította.”

Mialatt az országot nyomorúságok sora sújtotta, a köznép emlékezetében megőrizte első királya alakját és tetteit. A királyi hatalommal visszaélő uralkodóktól szenvedők előtt még világosabbá váit, hogy Szent István állapotbeli kö-

telességeit teljesítve, az ország függetlenségét biztosítva, törvényeivel rendet és békét teremtve, az egyházi szervezet kiépítésével az Evangélium eredményes hirdetését lehetővé téve Isten akaratát teljesítette. Aki pedig Isten akaratát hősiek fokán teljesíti, az részesül az Istentől kisugárzó szentségből, vagyis maga is szent. Nem a hatalom jogos vagy jogtalan örökösei, hanem a nép kezdte Istvánt szentként tisztelni, s a kultusz helye a temetkezési hely, az általa alapított fehérvári bazilika volt.

Szent István tetemét egy római szarkofágból átfaragott márványkoporsóba helyezték, és ez a bazilika közepén állt. Az egyik utolsó pogány-lázadás alatt, valószínűleg 1061-ben a szent nyugalóhelyének megszenteltségtelenítésétől félve a bazilika papjai a kőkoporsóból kiemelték az összeszáradt, mumifikálódott testet, és súlyos kőlap fedte sírba rejtették. Így került a holttest a padlószint alatti „földbe”, ahol 1083-ig nyugodott. Szent István igazságosztó, jótevő, kardforgató, jogart tartó jobbát feltehetően ekkor választották el a testétől, és a Szent Jobb ettől kezdve „külön életet élt”.

A hivatalos szentté avatás a XI. század második felében már a pápa tudtával kellett, hogy történn. Szent VII. Gergely pápa (1073–1085) és Szent László király több ízben érintkeztek

egymással, amint a hiteles források tudtul adják. Sajnos az a levél nem maradt fenn, amiben Szent László a pápai engedélyt kérelmezte a szentté avatások elvégzéséhez, de Szent Gellért életírása megőrizte Szent VII. Gergely pápa engedélyét, miszerint „emeljék fel azok testét, akik Pannóniában a hit magvát elvetették, és az országot a hit hirdetésével öntözték, hogy őket a legnagyobb tiszteletben tartsák és méltó tisztelettel illessék.” Így a nép spontán tisztelete a legfelső helyről jövő jóváhagyással találkozott, és e két előzetes feltétel birtokában Szent László király 1083-ban elvégezhetette a szentté avatásokat. A pápa legátust küldött hazánkba, s az ő jelenlétében történtek a kanonizációk. Először Csanádon Szent Gellért püspök „fölemelése” ment végbe július 25-én. Utána István, majd Imre szentté avatása következett.

A szent király halálának napjára, 1083. augusztus 15-re Szent László egybehívta az ország nagyjait. A tiszteletet kezdeményező népet nem kellett hívnia, az magától is ott volt évről évre ezen a napon. A király három napos böjtot rendelt el. A böjt és a szüntelen imádság hiábavalónak bizonyult, a sírt fedő kőlapot nem sikerült elmozdítani. Ekkor a bökénysomlyói apáca, Caritas azt a tanácsot adta, hogy a Visegrádon raboskodó volt királyt, Salamont szabadon kell enged-

ni. Ennek megtörténte, vagyis a felebaráti megbocsátás volt a bocsánatot sokszor gyakorló király (például Ajtony és Vazul utódai nem bűnhődtek!) fölemeltetésének az előfeltétele. Salamon visszanyerte szabadságát, a böjtöt folytatták, és megbizonyosodtak, az eddig mozdíthatatlan követ sikerül leemelni.

Augusztus 19-én este a vecsernye befejeztével az evangéliumi ígért – „vakok látnak, sánták járnak...” – sokszorosán beteljesedett. Több csodás gyógyulás történt, és a hit erejéből akkor bekövetkezett gyógyulások tényét ma már a történettudomány elfogulatlan képviselői

sem vonják kétségbe. Amikor egy hét éves béna fiúcska lábra állt, a jelenlévő Szent László „határtalan örömeiben sirva fakadva felemelte a földről és az oltárhoz vitte, s ott a dicséret himnuszát zengve a gyermek gyógyulásával nyilvánított jótéteményért mindazokkal együtt, akik jelen voltak, forró köszönetet mondott.”

Az Istent dicsérő, neki hálát adó imádságban töltött éjszakára virradóra, Mária mennybevitеле után az ötödik nap, tehát augusztus 20-án először az elhunytakért mondtak misét, majd elmozdították „a padlóból kiemelkedő márványtáblát és lementek a koporsóig”. A kőlapokból összerótt koporsóban a talajvíz elvégezte a maga munkáját, ebben „mint drága balzsamban nyugodtak a drága csontok, ezeket a legtisztább gyolcsba gyűjtötték”. A szent király gyűrűjét azonban hiába keresték. Ezután a sírt befedték, s a „talált kincset”, Szent István tetemének maradványait mives ezüstitárába zárva oltárra helyezték, hogy a hívek méltó módon tisztelgessék.

A bazilika egyik papja ekkor fogalmazta meg azt a hitvallás-számba menő könyörgést, amelyet az 1083–1092 között másolt Szent-Margit Sacramentarium a protorex tiszteletének első emlékeként őrzött meg.

Isten, aki boldog Istvánt,
a mi királyunkat
és a te hitvallódat
a földi hatalom dicsőségével
megkoronáztad
és szentjeid társaságába emelted,
add, kérünk,
hogy akit Pannónia a földön
az isteni vallás tanítójaként érdemelt ki,
ugyanúgy a te Egyházad az égben
védelmezőjeként érdemelje ki.

A Szent Jobb története

Hartvik püspök Szent István király életírásában csak arról tudósít, hogy a szentté avatáskor, 1083. augusztus 20-án hiába keresték a koporsóban a király gyűrűjét. Amint csak következni lehet a Szent Jobbnak 1061-ben a test egészétől történt leválasztására, úgy ennek okát is csupán föltevés révén ismerhetjük meg. Az erekyék tiszteletében jeleskedő klerikusok valószínűleg az enyészettől féltették, s mint a szent király tetemének legdrágább részét ereklyetartóba zárva a székesegyház káptalani kincstárában elrejtették. Az ostromtól való félelem, a bizonytalan közállapot a néhány jelen-

lévő papnak titoktartást javasolt, és ez a további események során megkönnyítette a Szent Jobb elidegenítését.

A gazdag bihari családból származó Merkúr az erekljét a zavaros időkben elég hamar elvihette a Berettyó folyó teraszának peremén álló családi monostorába, mert két évtized múltán senki sem emlékezett arra, hogy a gyűrűt és a Szent Jobbot a káptalani kincstárban kellene keresni. A következő évben (1084) Szent László király országjárása során fölkereste Merkúr családi monostorát, és a tettes talán jobban félve a földi, mint az égi büntetéstől, csoda történetével magyarázta meg, miként került hozzá az ereklje. Ő a sír felnyitásakor a kórusban volt, mert a király elővigyázatosságból eltiltotta a sír mellől, és ekkor fehér köntösű ifjú képében egy angyal összecsavart szövetet adott át neki e szavakkal: „Rád bízom ezt megőrzésre, és ha eljön az idő, felfedésre!” Az önkéntes vagy kényszerű felfedést a király bocsánata követte. Majd később Szent László Álmos herceget megbízta, hogy a fából összerótt monostor helyébe kőegyházat emeljen. A középkor folyamán a benedeki regulát követő szerzetesek itt őrizték, az ország minden tájáról érkezett zarándokok itt tisztelték a Szent Jobbot. A kézfejhez eredetileg karrész is tartozhatott, aminek nagyobb része Lembergbe

(Lvov) került, egy kisebb darabja pedig a XV. század óta a bécsi Szent István-dóm tulajdona.

A Szent Jobb-i monostor sokáig az egyik legfontosabb zarándokhely volt. Pereskedő felek messzi földről jöttek ide, és mint Székesfehérvárott Szent István, vagy Váradon Szent László

fejére, úgy itt Szent István Jobbjára ünnepélyes esküt tettek, a konvent pedig mint jogi személy az előtte lefolyt cselekményről hiteles levelet adott. Agostino Gazotto zágrábi püspök az 1308-ban tartott egyházmegyei zsinaton az

egyházmegyéje patrónusáról, Szent István királyról mondott beszédében kiemelte, hogy „míg egész teste porrá lett, épségben maradt Jobbja a róla nevezett fényes templomban egész Magyarország tiszteletének örvend.”

Kálti Márk 1358 körül ezt írta a Képes Krónikában: Szent István „színezüst dénárokkal teli aranyozott erszényt viselt a derekán, és amikor szegényeket látott, azonnal odament hozzájuk és saját kezűleg gondoskodott róluk. Ezért van az a könyörületes jobb kéz a maga testi valóságában Hungaria szeme előtt egészen a mai

napig”. A Szent Jobb Zsigmond király (1387–1437) uralma alatt, még 1433 előtt Székesfehérvárra került. A hírneves ferences szónok, Laskai Osvát a XV. század végén így emlékezett meg beszédében Szent István jobbjáról: „Fejér városban elhelyezett Jobbot, amely egykor az irgalmasság cselekedeteivel teljes volt, az egész nép jámbor buzgósággal tiszteli.”

Székesfehérvárt a törökök először 1541-ben dúlták fel. Ekkor több ereklye kerülhetett birtokukba a Szent Jobbal együtt, amit aztán kereskedők továbbítottak a dalmát tengerpart egyik kikötővárosába, Raguzába (Dubrovnik). A Szent Jobb 1590-től kezdve a dominikánus szerzetesek templomában volt. Van olyan feltevés, ami szerint ferencesek vitték volna a messzi tengerpartra az ereklyét. A Szent Jobb történetében ez a fél évszázad homályos ugyan, de a XV. század folyamán szintén Fehérvárott őrzött koponyaereklye ugyancsak Raguzában bukkant fel, és ez az együttes megjelenés áttételesen világot vet arra, hogy Ragusa városában 1590-től Szent István hiteles Jobbját tisztelték a városköztársaság kereskedő polgárai, meg az ide vetődött magyarok.

A békeidők beálltával egyre többen zarándokoltak a Szent Jobbhoz. Mária Terézia (1740–1780) előbb a koponyaereklye egy

részét szerezte vissza (1769), a másik, nagyobb darab ma is ott van a domonkosok templomában. A királynő díszes hermába zárva 1775-ben a pozsonyi káptalan őrizetére bízta, majd 1778-ban Székesfehérvárra vitette, hogy ez az ereklye az újonnan felállított (1777) püspökség Szent István király pártfogásának örvendő székesegyházában legyen. Ma a bejárattól jobbra lévő kápolnában őrzik.

A raguzai köztársaságnak súlyos külpolitikai nehézségei miatt (az orosz flotta támadással fenyegette) szüksége volt az osztrákok támogatására, ezért 1771-ben önként átadták a Szent Jobbot, amiről pedig két évvel előbb még hallani sem akartak. Mária Terézia Bécsben 1771. június 1-én vette át a raguzai küldöttségtől, majd Schönbrunnban kilencedet tartottak tiszteletére. Az átadáskor a köztársaság kormánya kifejezetten hangsúlyozta, hogy Ragufa valaha „a magyar királyság tagja volt” s mindig állhatatosan ragaszkodott Magyarországhoz, ezért a féltékeny gondossággal megőrzött ereklyében Szent István király pártfogásának zálogát látta.

A királynő gyorsan intézkedett arról, hogy a visszakapott Szent Jobb mielőbb hazánkba kerüljön. Őrzési helyéül a néhány évvel előbb újjáépített budai királyi palota Szent Zsigmond-templomát jelölte ki, melynek plébánosa Schneier

János prépost, csillagkeresztes lovag volt. Az angolkisasszonyok 1770-ben megkapták az új palota egyik részét és a templomot is ők gondozták 1777-ig. Ekkor innen Vácra mentek, helyükbe pedig a Pázmány Péter alapította (1635) egyetem érkezett Nagyszombatból, hogy néhány éves itteni tartózkodás (1777—1784) után véglegesen Pestre költözzön. E rövid idő alatt a palota temploma az egyetem templomaként szolgált, lelkipásztori ellátásáról pedig a Budán 1720-ban megtelepedett prágai csillagkeresztes lovagrend gondoskodott.

A Szent Jobbot 1771. július 15-én indították útnak hazánk felé, és estére már Győrbe érkezett, ahol a székesegyház főoltárára helyezték. Másnap Pannonhalmára vitték és itt három napon át volt tiszteletre kitéve. Július 20-án érkezett Budára és a következő nap történt meg ünnepélyes átvétele. Schneier János prépost-plébános, csillagkeresztes lovag és az angolkisasszonyok főnöknője vette át megőrzésre a királyi ereklyét. Az angolkisasszonyok örökébe ugyan rövid ideig az egyetem lépett, de az őrzés folytonosságát az ún. Zsigmond kápolnában a csillagkeresztes lovagok biztosították 1882-ig. Mivel a rendnek bő másfél százados budai tartózkodása alatt nem volt magyar tagja, ezért 1882-ben a világi papság vette át a

királyi vár kápolnáját (templomát) és ezzel együtt a Szent Jobb őrzését. Érdeemes megemlíteni, hogy 1849-ben a budai vár ostromakor a Szent Jobb veszélybe került, és az akkori plébános, Rudolf Vince az ágyúzás közben élete kockáztatásával mentette meg. A magyar püspöki kar 1862-ben a nemzet öntudatra ébredését akarta kifejezni azzal, hogy az esztergomi bazilika építője, Lippert József tervei szerint új, gótikus kápolnát utánzó ereklyetartót készíttetett a Szent Jobb számára.

Szent István halálának kilencszázadik évfordulóján, 1938-ban a Szent Jobb az ún. „aranyvonaton” országjárásra indult, s ez a körút jelentős mértékben hozzájárult Szent István király emlékezetének ébren tartásához.

A Szent Jobb a II. világháború viszontagságai során 1944-ben Nyugatra (Salzburgba, Rómba?) került. XII. Piusz pápának is része lehetett abban, hogy hamarosan visszakaptuk a nemzeti ereklyét. Nem ez volt első találkozása szent királyunk Jobbjával, hiszen 1938-ban a budapesti Eucharisztikus Világkongresszuson mint legátus képviselte XI. Piusz pápát, és ekkor ő is kifejezte tiszteletét a Szent Jobb előtt. Másodszori hazaérkezése után az angolkisasszonyok pesti oldalon lévő, Váci utcai Szent Mihály-templomában őrizték a Szent Jobbot

1945. augusztus 19-től kezdve. Nyilvánvalóan a budai angolkisasszonyok emléke is belejárt-szott a hely megválasztásába. Az ereklye innen 1950-ben a budapesti Szent István-bazilika Szent Lipótról elnevezett kápolnájába került. Az új, méltóbb őrzési hely 1987. augusztus 20-
ra készült el, és ezt Dr. Paskai László prímás, esztergomi érsek áldotta meg.

A Pray-kódex 1190–1192 között írt kalendáriumban olvasható először a Szent Jobb átvitelének ünnepe, május 30-án. A magyar egyház számára augusztus 20. mellett (melynek országos megüléséről már az 1092-es szabolcsi zsinat rendelkezett) ez lett Szent István másik ünnepe.

Ez a rövid összefoglalás a legújabb, tudományos kutatások, főként Györffy György eredményeire támaszkodik. Szent István csodáiról, keresztény lelkiségéről bővebben olvashatunk három legendájában (hozzáférhető az „István király emlékezete” c. könyvben, Bp. 1987). Életszentségéről, amely állapotbeli kötelességei teljesítésén nyugszik, már a kétségbevonhatatlan történelmi tények is elégségesen tanúskodnak.

Szent István alaposabb megismerésénél nélkülözhetetlen művek: Györffy György: *István király és műve*, Budapest, 1983². Dümmerth Dezső: *Az Árpádok nyomában*, Budapest, 1980³. Bogyay Tamás: *Stephanus rex*, Wien–München, 1976.

Énekek Szent István tiszteletére

1. Szent István király himnusza („Gaude Mater Ungaria”). A 3–4. vershez: A középkori életrajz szerint Vajk-István születését a missziók védőszentje (a Saul megtérését kiimádkozó István vértanú) mondja el álom-jelenésben édesanyjának. Ezért lesz Vajk keresztény neve: István. – Sz: Csanád B. ford. D: Budai Psalterium, XV. sz. (Népepektár 285)

1. Magyar hazánk, te jó a - nya, fi - ad dí - csé - rd ma,
őt da - lold, zengjen a himnusz dal - la - ma,
hozzá, ki min - dig pártfogolt. A - - - men.

2. Ő néked igaz fényt hozott, – hit fényét adta át neked, – istenes törvényt alkotott, – mely üdvösségre elvezet.
3. Mennyei hírnök jelzi már – atyjának, hogy majd jönni fog; – vértanú István földre száll – anyjának szólni jóslatot.
4. Mint libanoni cédrusok, – olyan sudár, mint kisgyerek, – s miként előre mondatott, – a Vértanúról kap nevet.
5. Oktatják híres doktorok, – szent műveltségre nevelők, – s jámbor erkölce fölragyog – már zsengén, minden nép előtt.

6. Már életének hajnalán – az üdv ígét hirdeti, – s a magyar nemzet, a pogány – a keresztséget elnyeri.

7. Ragyogva kél az égi fény, – s ki tévely rabja volt, a nép – elhagyva sűrű éjjelét – megvallja Krisztus szent hitét.

8. (Meghajolva) Imádás legyen, tisztelet – néked, Hármaskör Istenünk, – segíts elérnünk mennyeket, – mit szent Királyunk kér nekünk. Amen.

2. Ének Szent István 13. századi antifonái alapján. — Sz.: Sik S. ford. D: népi gyűjtésből.

1. El - jött immár Szent Istvánnak tiszte - lendő ün-ne-pe,
il - lik pedig a vi-lágnak minden nap tiszte - ni - e,

minde-nek nagy-vi-gan áldják, kik az Is-ten ö - rö-két,

és a szentek tár-sa-sá-gát ő - ál - ta - la megnyerék.

2. Mondja bizony minden ember: boldog vagy Pannónia, – zengjen ajkad, szóljon vígan most az Isten himnusza. – Mert nem a köznép sorából küldött Isten nevelőt: – királyod lett prédikátor, apostolod, magvetőd.

3. Mert az Úr az egykor árva, elhagyott Hungáriát, – ahol addig prédikálva még apostol egy se járt, – a keresztség kegyelmére e szent által hívta ki, – és meghívta örökére, adván égi hont neki.

4. Boldog férfi: juhakolba cipeli a párducot, – vad oroszlánt felkarolva jászol mellé állított, – kér is, ad is, fenyeget is, hívja vonja, kergeti, – gonoszat is, szelidet is Krisztusban megszenteli.

5. Ha e nemzet mesterének mást is bírna vallani, tetszett volna Istenének más apostolt küldeni. – Ám e nyakas, délceg fajta, kardos markú nemzetet – nem más, csak egy magafajta harcos téríthette meg.

6. Az oroszlánt leigázni a nagy Sámson kellett, – magyaroknak prédikálni erős király küldetik. – Torkából az oroszlánnak drága lépesméz csepeg: – magyar szájból immár jönnek édes szép dicséretetek.

7. A királyok uralmának a halállal vége jár, – országlásuk bevégezvén fölségük is oda már. – Ám István szent hatalmának a halál nem szab határt: – fönn az égben nyer magának múlhatatlan glóriát.

3. Szent István királyról. Őbenne a vallásosság és az uralkodó állapotbeli kötelességeinek teljesítése elválaszthatatlan, egyik a másik nélkül erőtlenség és hazug lett volna. Az eddig fékezetlen magyarságnak erős törvényt szab. 2. v. István döntése a latin kereszténységhez, a római szent igazsághoz kapcsolta a magyar egyházat, s ezzel megóvta a következő századok egyházzsákadásának következményeitől. 3. v. Halálakor nem hagyta árván övéit: Mária oltalmába ajánlotta, s az égből maga is pártfogóként áll mellettük. – Sz: Magyar Cantionale, XVII. sz., javítva. D: ugyanonnan. (Népénektár 286, vö. Hozsanna 297)

d

1. I - gaz hit - nek plán - tá - ló - ja,
po - gány - ság - nak meg - ron - tó - ja,
Ist - ván ki - rály, ki a hit - re el - jut - tat - tál,
te vagy, a - ki nép - pé tet - tél, törvényt ad - tál.

2. Elvezettél az Egyházhoz, – római szent igazsághoz, – országodat Máriának ajánlottad, – halálodkor minden gondját reá hagytad.

3. Az Istennek trónusánál, – a mennyei szent Királynál – István király, légy e népnek szószólója, – benned bízó magyaroknak pártfogója!

4. Szent István királyról. Az ország sok vidékén a versszakokat megfeleztve a Népénektár 255. sz. dallamára éneklék. – Sz: Döry kézirat, 1763. D: Bogisich M., 1888. (Népénektár 287, vö. Hozsanna 294).

1. Ah, hol vagy, ma-gya-rok tün-dök-lő csil - la - ga,
ki vol - tál va - la - ha or-szágunk is - táp - ja?

Hol vagy, Ist - ván ki - rály? Té - ged magyar kí - ván,
gyá - szos öl - tö - zet - ben te - e - lőt - ted sír - ván.

2. Rólad emlékezvén csordulnak könnyei, – búval harmatoznak szomorú mezei, – lankadnak szüntelen vitézlő karjai, – nem szűnnek iszonyú sirástól szemei.

3. Virágos kert vala híres Pannónia, – mely kertet öntöze híven Szűz Mária, – katolikus hitnek bő volt szép virága, – be megsötétedett örömdetes napja!

4. Előtted könyörgünk, bús magyar fiaid, – hozzád fohászkodunk, árva maradékid, – tekints, István király, szomorú hazádra, – fordítsd szemeidet régi országodra!

5. Reménységünk vagyon benned s Máriában, – mint magyar hazánknak hű királynéjában, – még éltedben minket néki ajánlottál, – és szent koronáddal együtt feláldoztál.

5. Az előző ének Kodály Z. dallamával. (Népénektár 288)

Alla breve

Ah, hol vagy, magya-rok tün-dök-lő csil-la-ga,
 ki vol-tál va-la-ha or-szágunk is-táp-ja?
 Hol vagy, Ist-ván ki-rály? Té-ged magyar kí-ván,
 gyász-sos öl-tö-zet-ben te-e-lőt-ted sír-ván.

6. Szent Istvánról, május 30-i ünnepére is. Sz és D: Cantus Catholici, 1651. (Népénektár 289, vö. Hozsanna 295)

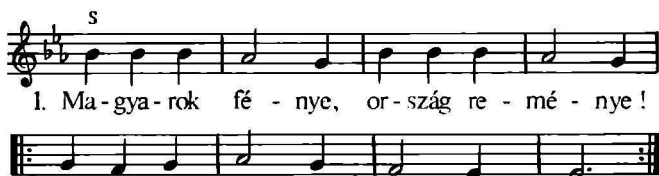

1. Ál-dott Szent Ist-ván, Is-ten-nek szol-gá-ja,
 Krisz-tus hi-té-nek i-gaz plán-tá-ló-ja,
 bál-vá-nyozás-nak el-tá-voztá-tó-ja és el-ron-tó-ja.

2. Irgalmas Isten kegyes jóvoltából – adaték nekünk magas mennyországból, – utat hogy lelnénk gonosz pogányságból, – régi vakságból.

3. Jobbodra kérünk, amely ma is épen, – légy közbenjárónk, szent Király az égben, – könyörülj újból e veszendő népen – jó atya-képpen.

7. Szent Istvánról. Sz: Magyar Cantionale, XVII. sz. D: Szegedi L., 1674. (Népénektár 290, vö. Hozsanna 296.)

R. Légy ál - dott, Szent Ist - ván ki - rály !

2. Szép magyar néped – Krisztushoz vitted. R)

3. Szent hitben tarts meg, – Jézusnál áldj meg! R)

Szent István miséje

Introitus GAUDEAMUS OMNES (Népénekvár 646). A szentek ünnepe az Egyház örömnapja. Biztatás a küzdőknek, ha látják a győzelmet, – az útonjáróknak, ha látják a célhoz érteket. Sőt öröm az angyaloknak is, akik mennyei társul várják a földi embert (vö. Luk 15, 10).

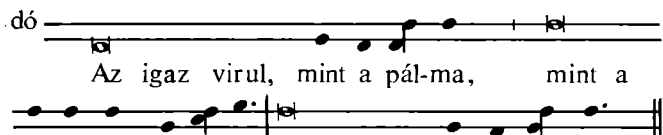
(1. zsoltártónus)

32. zs.: Örvendeztetek, igazak, az/Úrban * az igazakhoz illik a / dicséret. 2. Boldog nemzetség, akinek az Úr az / Istene * a nép, akit örökségül választott / magának. ANT. Dicsőség az Atyának és / Fiúnak * és Szentlélek / Istennek. Miképpen kezdetben vala, most és / mindenkor * és mindörökkön örökké / amen. ANT.

Olvasmányközi énekek (Népénektár 664) 91. zsolt. 13—
14. A szentek mennyei örömről szóló ének.

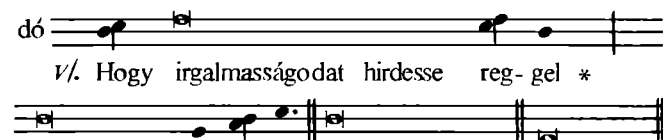
Válaszos zsoltár (RESPONZÓRIUM):

dó

Az igaz virul, mint a pál-ma, mint a
Li-ba-non céd-ru-sa * nagy lesz Ő az Úr há-zá-ban.

dó

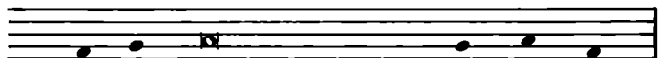

v/. Hogy irgalmasságodat hirdesse reg-gel *

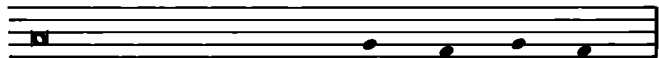
és hűségedet éj-sza-ka. NAGY LESZ Ő... AZ IGAZ...

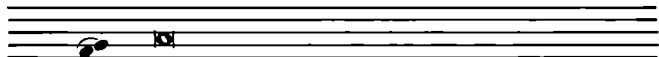
Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja, al - le - lu - ja.

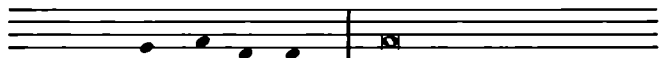
v/. Bol - dog fér - fiú, Szent Ist - ván ki - rály *

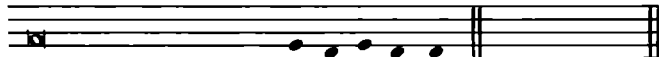
ki úgy ragyog mint a nap az é - gen.

v/. A halhatatlanság ajándékát

magá - hoz ö - lel - ve * már a mennyei

paradicsomban örven - de - zik ö - rök - ké. Alleluja. stb.

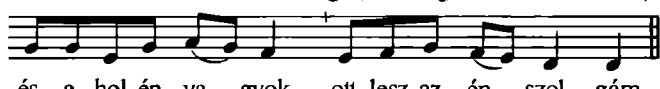
Felajánlásra: Magyarok fénye (7. sz.)

Communio QUI MIHI MINISTRAT (Népénekvár 600). Ha Isten szolgáinak tartjuk magunkat, követnünk kell Krisztust keresztútján. Keresztútunkat minden szentmise Krisztusével egyesíti. S ha vele tartunk ezen az úton, akkor „ahol Ő van, ott leszünk mi is”. Ennek a megdicsőülésnek eszközlője, előre izlelése és záloga a szentáldozás. Utána már elmondhatjuk, hogy ott vagyunk, ahol Ő: „élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem”. Szöveg: János 12, 26.

1,

A - ki né - kem szol - gál, en - gem kö - ves - sen,

és a - hol én va - gyok, ott lesz az én szol - gám.

(1. zsoltártónus)

22. zs.: Az Úr az én pásztorom, nincsen hiányom / semmi-
ben * zöldellő réteken ad helyet / nékem. 2. Csöndes
folyóvizek mellett nevelt föl / engem * felüdítette az én /
lelkemet. ANT 3. Az igazság ösvényein vezetett / engem *
az ő nevé-ért. 4. Ha a halál völgyében járok is, nem félek a /
rossztól, * mert Te ott vagy / vélem. ANT 5. A te vessződ és
pásztorbotod * megvigasztal / engem. 6. Asztalt terítesz /
nekem * hogy szorongatóim szégyent / valljanak. ANT 7.
Megkentéd olajjal / fejemet * színültig töltöd / kelyhemet.
8. És a te irgalmasságod kísér / engem * életemnek minden
/ napján. 9. Hogy az Úr házában / lakjam * időtlen / időkig.
ANT.

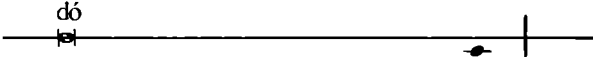
Zsolozsma (vesperás)

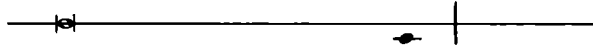
Szent István király tiszteletére

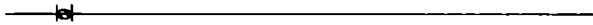
Előkészítendő: 2 gyertya tartóban, tűz és tömjén, kottaállvány és székek a hajóban a padok előtt az előénekesek részére.

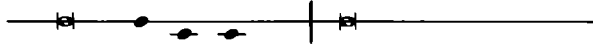
Résztvevők: celebráns (palástban), 2 akolitus (karingben), 1-1 tűz- ill. tömjénvivő (albában vagy karingben), 2 vagy 4 korátor-előénekes (kórusköpenyben vagy pluviáléban vagy karingben), a hívő közösség.

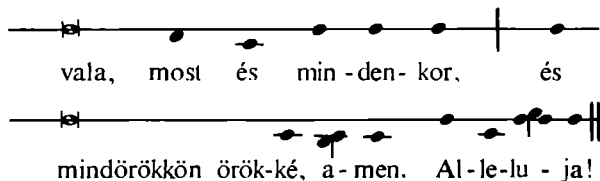
A pap és kísérete (elől az akolitusok égő gyertyákkal, mögöttük a tűz- és tömjénvivő, egyelőre tűz nélkül, utána a korátorok) orgona hangjával kísérve bevonul. Az oltár előtt tiszteletadás, az akolitusok az oltár lépcsőjére helyezik jobbról-balról a gyertyáikat. A pap és kísérete a sedilékhez, a korátorok a nekik felállított kottaállványhoz vonulnak. A celebráns a bevezető fohással indítja a zsolozsmát. Valamennyien keresztet vetünk.

C: dó
+ Isten, figyelmezz az én segítségem - re!

Nép: Uram, siess megsegíteni en - gem! (*meghajlunk:*)

Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szent -

 lélek Is - ten - nek, miképpen kezdetben

A Liturgia Horarum szerint most énekeljük a himnuszt, a hagyományos magyar vesperás-rend szerint az alább jelölt helyen.

A zsoltárantifonát az előénekesek kezdik, közösen folytatjuk (vagy ahol célszerűbbnek látszik: a korátorok végigéneklük, s közösen megismételjük). A zsoltárokat az előénekesek és a nép versenként felelgetve éneklük. Egy régi liturgikus szokás szerint a zsoltárt záró dicsőítés után közösen (a zsoltár dallamán énekelt) „versus ad repetendum” vezet vissza az antifonához.

NB! Ahol énekkar áll rendelkezésre, az alábbi zsoltár-antifonák, responzórium és Magnificat-antifona helyett a középkori Szent István zsolozsmából vett díszesebb dallamokat vehetik (lásd a Függelékben, 70—79. old.).

ZSOLTÁROZÁS

I 10. zsoltár (Dicsőítsük Istent azokért a jótéteményekért, melyekkel Egyházát — a magyar egyházat is — megáldotta.)

Ist-ván ki - rály, Is - ten vá - lasz-tott szent - je,
a te párt-fo - gá - sod vé-del-mezen min - ket!

(†) *

(4. zsoltártónus)

1. Hálát adok néked, Uram, teljes/szívemből * *(leülünk)*
* az igazak tanácsában és gyülekezetében.
2. Nagyok az Úrnak/művei * ismerjék meg mind, akik/
szeretik.
3. Főnség és ékesség az ő / művében * és igazsága
megmarad örökkön/örökké.
4. Emlékezetet szerzett csodatetteinek az irgalmas és
könyörülő/Isten * eledelt adott az őt féltőknek.
5. Megemlékezik az ő szövetségéről / örökké *
cselekedeteinek erősségét hirdeti az ő/népének:
6. Hogy nekik adja a hitetlenek öröktörését * az ő
kezének műve: igazmondás és igaz/ítélet.
7. Erősek mind az ő végzései † szilárdan állnak minden/
időkre * hűségben és igazságban hajtja végre/őket.

8. Válságot küldött *az ő / népének* * megparancsolta örökké *az ő szövetségét*.

9. Szent és rettenetes *az ő / neve* * a bölcsesség kezdete *az Úr félélmé*.

10. Jól gondolkodnak mind, akik eszerint cselekednek * *(felállunk)* * *az ő dicsérete* pedig megmarad örökkön / örökké.

11. *(Meghajolva:)* Dicsőség az Atyának és / Fiúnak * és Szentlélek / Istennek.

12. Miképpen kezdetben *vala, most és / mindenkor* * és mindörökkön örökké / amen.

Versus ad repetendum (közösen):

Itt van immár Szent Istvánnak tisztelendő / ünnepe * illik pedig a világnak minden *nép* tisztelnie. Mindenek nagy vígan áldják, kik az Isten / örökét * és a szentek társaságát óáltala / megnyerék. ISTVÁN KIRÁLY, ISTEN VÁLASZTOTT SZENTJE ... (az antifona megismétlése)

111. zsoltár (Az igaz, Istentől megáldott férfiú dicsérete.)

1. Boldog ember az, ki az Urat / féli * *(leülünk)* * *az ő parancsolatait* igen / kedveli.

2. Hatalmas leszen magva a / földön * *az igazak nemzetsége* megáldatik.

3. Dicsőség és gazdagság *az ő / házában* * és *az ő igazsága* megmarad örökkön / örökké.

4. Az igazaknak a sötétségben világosság / támadt: * Ő, az Irgalmas, Könyörülő és / Igaz.

5. Jól leszen annak, ki könyörül és szívesen ad † *az ő dolgait* igazul / rendezi * meg nem inog *az mindörökké*.

6. Örök emlékezetben leszen az / igaz * nem fél a gonosz-hír hal / lástól.

7. Erős a szíve, mivelhogy az Úrban bízik † bátor az ő / szíve * azért nem retteg, mígnem meglátja ellenségeinek / bukását.

8. Osztogat, adakozik a szegényeknek † az ő igazsága megmarad örökkön / örökké * fölemeltetik a feje dicsőséggel.

9. A bűnös látja ezt és harag fogja el † fogait csikorgatja és irigységben emészti / magát * (fömlállunk) * a gonoszok kívánsága semmivé / leszen!

10. (Meghajolva:) Dicsőség az Atyának és / Fiúnak * és Szentlélek / Istennek.

11. Miképpen kezdetben vala, most és / mindenkor * és mindörökkön örökké / amen.

Versus ad repetendum (közös):

Mert az Úr az egykor árva, elhagyott Hun/gáriát * ahol addig prédikálva még apostol / egy se járt: A keresztség kegyelmére e szent által / hozta ki * és meghívta örökére, adván égi / hont neki. ISTVÁN KIRÁLY, ISTEN VÁLASZTOTT SZENTJE... (az antifona megismétlése)

116. zsoltár: (István műve, hogy a magyar nép a pogányságból megtérve bekapcsolódhatott az Úr irgalmát dicsőítő Egyház kórusába.)

1. Dicsérjétek az Urat, minden / népek * dicsérjétek őt minden / nemzetek!

2. Mert megerősödött rajtunk az ő irgalmas-sága * és az Úr igaz-volta örökké / megmarad.

3. (meghajolva:) Dicsőség az Atyának és / Fiúnak * és Szentlélek / Istennek.

4. Miképpen kezdetben vala, most és / mindenkor * és mindörökkön örökké / amen.

Versus ad repetendum (közös):

Ha e nemzet mesterének mást is bírna / vallani * tetszett volna Istenének más apostolt / küldeni. Ám e nyakas,

délceg fajta, kardos márkú/nemzetet * nem más, csak egy magafajta harcos téríthette meg. ISTVÁN KIRÁLY, ISTEN VÁLASZTOTT SZENTJE... (az antifona megismétlése)

OLVASMÁNY

A celebráns most recitálja vagy felolvassa a következő rövid szentírási szakaszt (ezt állva hallgatjuk, az akolitusok pedig elhozva gyertyáikat az oltártól, a pap két oldalán állnak). Majd a pap néhány szavas magyarázatot fűzhet hozzá, vagy egy-két perces csendes elmélkedést tartunk. Azután felállva a felelő éneket (responzóriumot) énekeljük.

Capitulum (Szentírási szakasz; Bölcsesség Könyve 3 I. fejj.)

C

dó

Boldog az az ember, aki megállta a próbát

és feddhetetlen ma - radt, mert véthetett vol - na,

de nem vé - tett, biztonságban vannak javai

az Úr - nál. Nép: ISTENNEK LE - GYEN HÁ - LA.

Responzórium (A főrészt a korátorok éneklék, ezt megismételjük, a verzus ismét az előénekeseké, s erre ezt feleljük: ÉS IGAZSÁGOT BESZÉL NYELVE. Az előénekesek dicsőítő versére meghajlunk, végül közösen megismételjük az egész első szakaszt.)

S₃

Böl-cses - sé - get szól az i - gaz szá - ja *

és i - gaz - sá - got be - szél nyel - ve.

∕.Az Úr törvényét őr - zi min - den - kor szí - vé - ben.

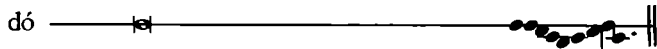
*és igazságot.stb. ∕.Dicsőség az A - tyá - nak, és a Fi - ú - nak,

és a Szent - lé - lek - nek. Bölcses-sé - get.stb.

HIMNUSZ ÉS MAGNIFICAT

A Vesperás csúcspontjához érkeztünk. Az előénekesekkel váltakozva vagy végig közösen a himnuszt énekeltük: MAGYAR HAZÁNK TE JÓ ANYA... (lásd 47. oldalt). A himnuszt éneklése közben a tűz- és tömjénvívó behozza a füstölőt és a tömjént. A himnuszt rövid verzikulussal kapcsolja a Magnificathoz:

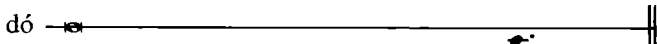
Verzikulus:

Korátorok: Imádkozzál éretünk, Szent István ki-rály !

Nép: Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéretei-re !

vagy egyszerűbb dallamon :

MAGNIFICAT, a Boldogságos Szűz hálaéneke: ma ezzel társul a magyarság az Egyházhoz és előénekeséhez, Máriához, hogy az üdvösséget megadó Istennek illő hálát mondjon. A Magnificatot a celebráns pap (vagy az előénekesek egyike) intonálja (keresztet vetünk!), s utána az előénekesekkel versenként váltakozva recitáljuk. Közben az akolitások felveszik gyertyáikat, s az oltár két sarkán állnak, a pap pedig a tűz- és tömjénvivő kíséretében megtömjénezi az oltárt (esetleg a templom többi oltárát is), ezután a tűzvivő megtömjénezi a papot, végül a kórust és a népet is. A tömjénezés után a pap és kísérete az oltár előtt megáll. A Magnificat végén ismét a közösen recitált „versus ad repetendum” vezet vissza az antifonához.

Antifona:

Üdvözlég, Szent Ist - ván, néped nemes reménysé - ge !

† Ma-gasz-tal - ja * az én lel-kem az U - rat !

(8.zsoltártónus)

Magnificat (minden verse „initiummal” kezdődik!):

1. † MAGASZTALJA * az én lelkem az / Urat!

2. És örvendezik az én / lelkem * az én üdvözítő Istenemben.

3. Mert meglátta az ő szolgálójának alázatosságát * és íme, mostantól fogva boldognak mondanak engem minden / nemzetek.

4. Mert nagy dolgot cselekedett énvelem a / Hatalmas * és szent az ő / neve. (ANTIFONA)

5. És az ő irgalmassága nemzetségről nemzetségre * azokon, kik őt / félik.

6. Hatalmasságot cselekedett az ő / karjával * szétszórta a gőgösöket szívüknek elbizottsága / által.

7. Letette a hatalmasokat a / székről * és fölmagasztalta az alázatosakat.

8. Az éhezőket betöltötte / jókkal * és a gazdagokat üresen / küldte el. (ANTIFONA)

9. Fölvette Izraelt, az ő / szolgáját * hogy ne felejtse irgalmas/ságát.

10. Miképpen megmondotta vala atyá/inknak * Ábrahámnak és az ő maradékának mindö/t ökké.

11. (Meghajolva:) Dicsóság az Atyának és / Fiúnak * és Szentlélek / Istennek.

12. Miképpen kezdetben vala, most és / mindenkor * és mindörökkön örökké / amen.

Versus ad repetendum (közösen):

1. Üdvözlég, boldog szent István / király * te népednek nemes reménysége!

2. Üdvözlég, megtérésünknek doktora s apostola! * üdvözlég, szentségnek és igazságnak fényes / tüköre!

3. Temiattad hittünk / Krisztusban * temiattad üdvözlünk is / Krisztusban.

4. Imádkozz te népedért, imádkozz az egyházi / szolgákért * hogy egy ellenség se legyen ragadozó néped /

között! ÜDVÖZLÉGY, SZENT ISTVÁN, NÉPED NEMES
REMÉNYSÉGE (az antifona megismétlése)

ZÁRÓKÖNYÖRGÉS ÉS BEFEJEZÉS

A pap az oltár előtt állva könyörgést mond, majd a nép
fölé kitárt karral áldást mondhat.

C: Az Úr legyen veletek!

N: És a te lelkeddel!

C: Könyörögjünk! Isten, ki boldogságos István királyunkat,
a te hitvallódat az országlás dicsóságával és tisztességével
koronáztad, majd a szentek társaságába fölemelted, add
meg kérünk, hogy akit Magyarország a hit tanítójául
kapott meg a földön, azt Egyházad védelmezőjeként
bírhassa a mennyben. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad
által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben,
Isten, mindörökkön örökké. - Amen.

Áldás: Ha a pap áldást ad, előtte a ministránsok egyike így
szól a néphez:

M: Hajoljatok meg az áldás vételére, s minden kívánságra
mondjátok: amen.

Celebráns (a nép fölé tárt kezekkel):

Szent István királynak érdemeiből tegyen áldottakká
titeket az Úr, és az ő közbenjárására védjen meg minden
baj ellen. - Amen.

Annak segítségével tegyen benneteket boldoggá, akinek
ünnepe napját most hangos örömmel megülitek. -
Amen.

Adja meg, hogy az ő példáját utánozván a mennyben
ígért örömökre eljussatok. - Amen. *(kezeit össze-
teszi:)*

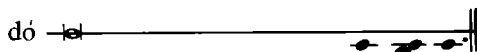
És mindezt adja meg nektek Az, kinek országa és birodalma vég nélkül megmarad minden századokon át.
– Amen.

Az Istennek: † az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek áldása szálljon le rátok és maradjon veletek mindenkor. Amen.

Befejezés:

Celebráns: Az Úr legyen veletek!

Nép: És a te lelkeddel.

Előénekesek: Mondjunk áldást az Úr-nak.

Nép: Istennek le - - - gyen há - la!

Celebráns: A meghalt hívek lelkei Isten irgalmából békességben nyugodjanak. – Amen.

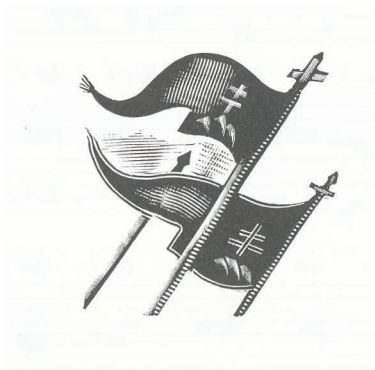
Befejezésül (kimenetre) élénekeljük az időszak Mária-antifonát (Salve Regina – Mennysországnak Királynéja).

Megjegyzések:

1. Ott, ahol a zsoltosmát pap nélkül végzik, elmarad a tömjénezés és az áldás, a celebráns fohásza („Az Úr legyen veletek”) helyett egyik előénekes ezt mondja: Uram, hallgass meg könyörgésemet. Nép: És kiáltásom jusson el hozzád.

2. A zsoltosma előkészítéséül a pap tartson legalább egy oktatást a népnek (a zsoltosma jelentőségéről, a szövegekről, végzésének módjáról; itt gyakoroljuk be a legfontosabb dallamokat is). Az előénekeseknek – ahol egyébként sajnálatosan nincs semmiféle zsoltosmagyorkorlat – legalább 3 komoly próbára van szükségük.

3. Ahol többször is elvégzik e zsolozsmát, a betanításnak nagyon gyümölcsöző módja az, hogy 1-2 alkalommal az imádság közben meg-megállunk, egy vezető elmondja, mi következik, hogy kell végezni, stb. Ez tehát a próba és az imádkozás egyesítése. Ilyenkor természetesen még elmarad minden ünnepélyes szertartás, s a pap csak reverenciában, a hajóban állva vezeti vagy magyarázza. Amikor látjuk, hogy a közösség nagyobb nehézség nélkül be tud kapcsolódni, áttérünk a tényleges liturgikus formákra.

FÜGGELÉK

Ott, ahol gyakorlottabb közösséggel, vagy templomi ének-
kar közreműködésével végezzük a zsolozsmát, a 3 zsol-
tárantifonát, a responzóriumot és a Magnificat-antifonát a
Szent István offícium eredeti, díszesebb dallamaival éne-
kelhetjük:

1. zsoltárantifona

Itt van im - már Szent Ist - ván - nak

Ad - est fe - stum ve - ne - ran - dum

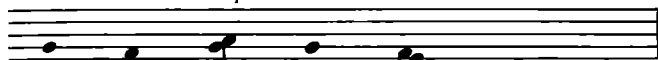
tisz - te - len - dő ün - ne - pe,

san - cti re - gis Ste - pha - ni,

il - lik pe - dig a vi - lát - nak

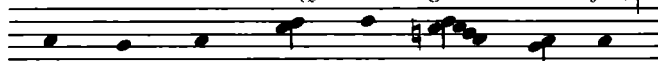
mul - ta lau - de ce - le - bran - dum

min - den nap tisz - tel - ni - e.

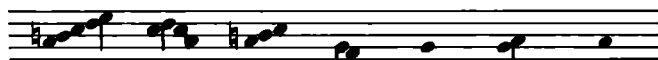
o - mni di - e sae - cu - li.

Min - de - nek nagy - vi - gan áld - ják,

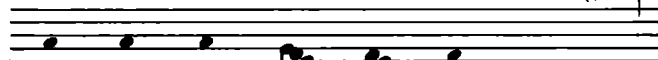
Gau - de - ant, qui sunt he - re - des

kik az Is - ten ö - rö - két

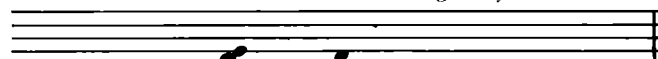
per hunc fa - cti Do - mi - ni,

és a szen - tek tár - sa - szá - gát

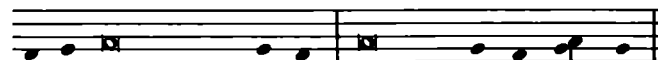

et san - cto - rum co - he - re - des

ő - ál - ta - la meg - nye - rék.

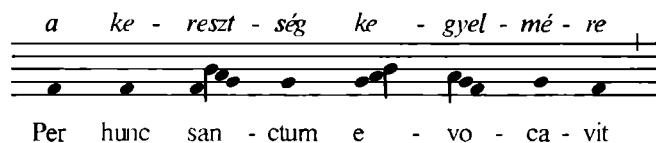
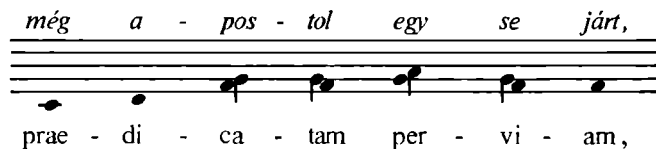
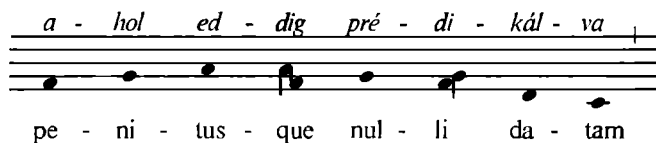

me - ru - e - runt fi - e - ri.

1^G tónus

2.zsoltárantifona

e szent ál - tal hoz - ta ki,

ad bap - tis - mi gra - ti - am,

és meg - hív - ta ö - rö - ké - re,

et cum su - is he - re - da - vit

ad - ván é - gi hont ne - ki.

dans cae - lo - rum pa - tri - am.

3. zsoltárantifona

Ha e nem - zet mes - te - ré - nek
Si plebs i - sta su - sce - pis - set
mást is bír - na val - la - ni,
a - li - um di - sci - pu - lum,
tet - szett vol - na Is - te - né - nek
for - si - tan e - i mi - sis - set
más a - pos - tolt kül - de - ni;
De - us quon - dam a - li - um,
ám e nya - kas, dél - ceg faj - ta,
sed re - bel - lis gens et for - tis

kar - dos mar - kú nem - ze - tet

gens gran - dis au - da - ci - ae

nem más, csak egy ma - ga - faj - ta

per e - jus - dem vi - rum for - tem

har - cos té - rít - het - te meg.

fu - it dan - da gra - ti - ae.

8. tónus

Responzórium

m

Böl-cses - sé - get szól az i - gaz szá - ja *

és i - gaz - szá - got be - szél nyelv - ve.

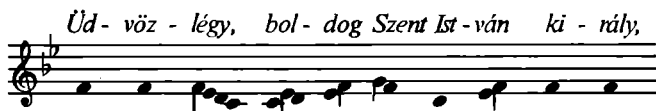
V/. Az Úr tör - vé - nyét őr - zi

min - den - kor szí - vé - ben. és i - gaz - szá - got...

V/. Di-cső - ség az A - tyá - nak és Fi - ú - nak,

és a Szent-lé - lek - nek. Bölcses-sé - get...

Magnificat-antifona

A - ve be - a - te rex Ste - pha - ne,

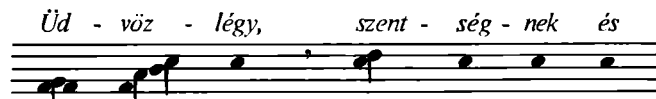
in - cly - ta spes gen - tis tu - ae,

A - ve, do - ctor et a - po - sto - le

cre - du - li - ta - tis no - strae,

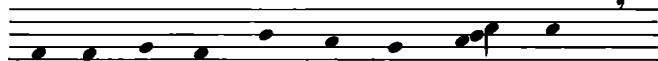
a _____ ve spe - cu - lum

i - gaz - ság - nak fé - nyes tü - kö - re !

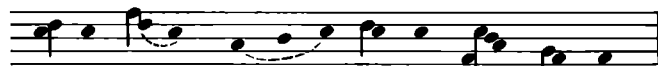
san - cti - ta - tis et ju - sti - ti - ae.

Tè - mi - at - tad hit - tünk Krisz - tus - ban: *mf*

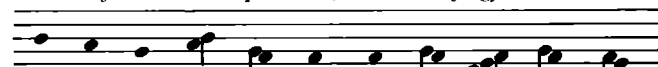
Per te Chri - sto cre - di - di - mus,

te - mi - at - tad üd - vö - zü - lünk is Krisz - tus - ban :

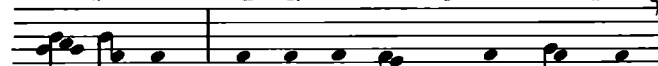
per te in Chri - sto sal - ve - mur.

i - mádj te né - pe dért, i - mádj egy - há - zi

o - ra pro po - pu - lo, in - ter - ve - ni pro

szol - gá - kért, hogy egy el - len - ség se lé - gyen

cle - ro,

ut nul - lus de tu - is

8. tónus

Litánia Szent István király tiszteletére (magánhasználatra)

Uram, irgalmazz!
Uram, irgalmazz!
Krisztus, kegyelmezz!
Krisztus, kegyelmezz!
Uram, irgalmazz!
Uram, irgalmazz!
Krisztus, hallgass minket!
Krisztus, hallgass minket!
Krisztus, hallgass meg minket!
Krisztus, hallgass meg minket!
Mennyei Atyaisten, irgalmazz nekünk!
Mégváltó Fiúisten,
Szentlélek Úristen,
Szentháromság egy Isten,

Szűz Mária, Isten szent Anyja, könyörögj éret-
tünk!
Szent István király, Isten hú szolgája,
Szent István király, ki a Boldogasszonyt buzgón
tisztelted,
Szent István király, kit apostolának meghívott
az Isten,

Szent István király, kit az Anyaszentegyház
oltalmazójává rendelt az Isten,
Szent István király, kit népünk királyává választott az Isten,
Szent István király, Isten akarata szerint való király,
Szent István király, ki a kereszténységre vezetted népedet,
Szent István király, ki az igaz hitnek hirdetője voltál,
Szent István király, ki megtérítetted pogány népedet,
Szent István király, ki a békességet szeretted,
Szent István király, ki az ellened támadókat meggyőzted,
Szent István király, ki a betegek gyógyítója voltál,
Szent István király, az alázatosság csodája,
Szent István király, a béketűrés nemes példája,
Szent István király, a keresztény szeretet élő formája,
Szent István király, az igazságos fejedelem mintaképe,
Mi bűnösök, kérünk téged, hallgass meg minket!
Hogy a római katolikus hitet kiterjesszed,
Hogy nekünk békességet és egységet nyerj,
Hogy hazánktól az ellenséget távol tartsd,

Hogy az istenkeresők szívét az igaz hitre elvezérel,
Hogy a papság és a hívek között az egyetértést megerősítsd,
Hogy a régi buzgóságot bennünk megújítsd,
Hogy országodat békében megtartsad, megáldjad és oltalmazd,
Hogy Istennél mindnyájunkért esedezzel,

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit, kegyelmezz nekünk!
Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit, hallgass meg minket!
Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit, irgalmazd nekünk!

Imádkozzál érettünk, Szent István király!
Hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!

Könyörögjünk! Jóságos Istenünk, szolgáltnak Dávid királynak érdemeiért irgalmas voltál a választott néphez. Kérünk, tekints szegény hazánkra és szolgáltnak, István királynak érdemeiért fordítsd el rólunk bűneinkkel megérdemelt büntetésünket és engedd éreznünk sokszor megtapasztalt irgalmasságodat. Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

Könyörgő ájtatosság

Bevezető ének: Ah, hol vagy (4. ének, 51. old.)

Mindenható örök Istenünk, élő hittel valljuk, hogy minden adomány Tőled származik és a népek sorsa is kezébe van letéve. Te mondtad jóságos Istenünk, hogy kérjünk és megadatik nekünk. Ezt a bizalomra serkentő ígéretedet kiterjesztetted a nemzetek életére is, ahogy ezt népünk sorsából látjuk. Ezért első Szent Királyunk példáján a teremtmény hódolatával és gyermeki bizalommal kérjük mindazokat a kegyelmeket, amelyek segítségével a Te néped, a Tőled kijelölt hivatását teljesítheti.

Hogy alázatos kérésünk kegyes meghallgatásra találjon, ígérjük, hogy ezentúl szent akaratot követjük. Nem zúgolódunk a reánk mért és megérdemelt szenvedések miatt. Jól tudjuk, hogy a hívő ember a mindennapi kereszt elfogadásával és a becsületes munkával Téged dicsőítve méltó lesz további kegyelemre, aki él és uralkodik, Istenünk, kezdettől fogva, most és mindörökké.

Mindenható Istenünk, alázattal kérünk, adj erőt, hogy szent ígéretünket megtarthassuk.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy minden cselekedetünkben Téged szolgáljunk.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy hitünkben hűségesen kitartsunk Melletted.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy nemzetünk vezetői népünk javát szolgálják.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy szent Neved dicsőségére a jog, igazság és béke uralkodjék.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy törvényeink Szent István nemzetépítő törvényeinek szellemét kövessék.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy családjaink a hit és erkölcs tisztaságában éljenek.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy ifjúságunk minden tévelygéstől, erkölcsi mételytől megszabaduljon.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy egymást megértsük és egymás javát szolgáljuk.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy a jogtalan nyerészkedés és az anyagiasság szeretetünket ne árnyékolja be.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy a szegények, árvák, özvegyek, elhagyottak irgalmas szeretetre találjanak.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy Anyaszentegyházad szabadon hirdethesse üdvözítő tanításodat.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Hogy az elvakult lelkek világosságra, a kétségbeesettek reményre jussanak.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Boldogasszony Anyánk pártfogói közbenjárására.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Szent István, apostoli királyunk esedezésére.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Minden magyar szent könyörgésére.

Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Uram, hallgasd meg könyörgésünket.

És kiáltásunk jusson Eléd.

Könyörögjünk, Mindenható Isten, népek örök Királya, bizalommal Hozzád fordulunk alázatos könyörgésünkkel. Tudjuk, hogy mindenkor segítesz a Benned bízókra és Hozzád folyamodókra. Te vagy erősségünk és menedékünk. Méltatlanságunk tudatában kérünk, tekintsd Boldogságos Szűzanyánk, örökös Pátrónánk érdemeit. Hallgasd meg Szent István királyunk, dicsőséges Árpádházi Szentjeink és

minden magyar szent könyörgéséi, akiknek pártfogását ma bizalommal kérjük.

Mentsd meg minden további veszedelemtől nemzetünket, vezesd az igazság és béke útján, törd meg a vakmerő gonoszság erejét, irányítsd népünk törvényes vezetőit, adj a családoknak erőt nehéz helyzetükben, óvd meg ifjúságunkat minden lelki veszedelemtől. Add, hogy őseink tiszta hitével és hűségével munkálkodjunk Egyházunk, hazánk javára és így nemzetünk színed előtt irgalmat és meghallgatást találva dicsőíthessen Téged, minden erőnek forrását és jónak adományozóját, aki élsz és uralkodol a világ fölött, most és mindörökké.

Amen.

Befejező ének: Isten hazánkért (Népénektár 258, Hozsanna 293).

Engesztelés

Mindenható Úristen, Mennyei Atyánk, Törvényhozónk és Bíránk, akitől minden jog és hatalom származik. Te nemcsak az egyes embernek, hanem minden nemzetnek kijelölted hivatását. Töredelmes alázattal elismerjük, hogy a Bölcsességed és Jóságod által számunkra ki-

jelölt útról sokszor letértünk. Aggódva járunk Eléd és engesztelni kívánjuk megsértett isteni fölségedet. Fogadd kegyesen bűnbánatunkat és engesztelésünket, amelyet gyermeki bizalommal ajánlunk fel, egyesítve azt az Úr Jézus örök engesztelésével, aki Veled él és uralkodik a Szentlélek Istennel egyetemben, kezdettől fogva most és mindörökké.

Amen.

Örökkévaló Istenünk, Szent István példájára engesztelni akarunk nemzetünk összes vétkeért.

Engesztelünk Téged.

Mert sokszor elhagytuk az első apostoli királyunk által kijelölt utat.

Engesztelünk Téged.

Mert ősi katolikus hitünket nem vallottuk meg kellő bátorsággal és nem követtük igazi hűséggel.

Engesztelünk Téged.

Mert örök parancsaidtói eltértünk.

Engesztelünk Téged.

Imádandó szent Neved meggyalázásáért.

Engesztelünk Téged.

A házasság szentségének és a családi élet tisztaságának elhanyagolásáért.

Engesztelünk Téged.

Ifjúságunk vétkeiért és az őket érő megbotránkoztatásokért.

Engesztelünk Téged.

Minden ártatlanul kiontott vérért és méltatlan sanyargatásért.

Engesztelünk Téged.

Az özvegyek, árvák, öregek és bajba jutott családok iránt tanúsított közönyünkért.

Engesztelünk Téged.

Más megkárosításáért és jogos tulajdonának jogtalan elvételéért.

Engesztelünk Téged.

Boldogasszonyunk, a mi égi Patrónánk közbenjárásával.

Engesztelünk Téged.

A mi Megváltó Urunk, Jézus Krisztus oltalmába ajánlva nemzetünket, alázattal könyörögünk.

Irgalmazz nekünk.

Uram, hallgasd meg könyörgésünket.

És kiáltásunk jusson Eléd.

Könyörögjünk. Mindenható örök Isten, a népek cselekedeteit, számonkérő igazságodtól könyörülő jóságodhoz menekülünk, és felajánljuk engesztelésünket. Fogadd el azokért is, akik kereszténységükkel dicsekszenek, de nem élnek hitük szerint.

Fogadd kegyesen a hitüket megvalló apák és anyák, férfiak és nők, tiszta ifjúságunk, ártatlan gyeremekeink, az imádságos szívvel tűrő szenvedők, az elhagyottak nevében Neked felajánlott engesztelésünket. Alázattal kérünk, bocsásd meg minden vétkünket, hogy nemzetünk bűneitől megtisztulva, élő hittel dicsőíthessen Téged, örök Isten, aki élsz és uralkodol kezdetől fogva most és mindörökké.

Amen.

Ének: Áldott Szent István (6. ének, 52. old.)

Hálaadás

Mindenható örök Isten, oltárod előtt alázatosan leborulva, hálát adunk Neked minden kegyelemért, amelyet nekünk egész életünk folyamán, de főleg a mostani időkben juttattál.

Áldjuk szent Nevedet, mert megőrizted életünket az emberpusztító viharok közt, hogy bűneink bocsánatát kiérdemelve, továbbra is szolgálhassunk isteni Fölségednek.

Minden nép Ura és Istene, első apostoli királyunk halálának 950. évfordulóján adunk hálát azért a nagy kegyelemért is, hogy megtar-

tottál minket. Irgalmas jóságod újra időt ad, hogy keresztény néped dicsőségedet hirdesse és az emberiség javát szolgálja.

Elődeink példája nyomán ezért megvalljuk ősi hitünket, és egész nemzetünk nevében dicsőítünk Téged, seregek Ura és Istene. Teljes az ég és föld dicsőségeddel, aki élsz és uralkodol kezdettől fogva, most és mindörökké.

Amen.

Örökkévaló mennyei Atyánk, imádunk és áldunk minden keresztény néppel egyetemben.

Imádunk és áldunk.

Megváltó Istenünk, Jézus Krisztus, aki itt vagy köztünk a legfölségesebb Oltáriszentségben és a megváltás kegyelmét nemzetünkre is árasztod.

Imádunk és áldunk.

Szentlélek Úristen, minden kegyelmek Oszto-
gatója, aki népünkben az élet reményét fenntar-
tottad és megerősítetted.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki csodálatos vagy szentjeidben.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki első királyunkat a szentségre neveltetted.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki Szent Istvánban a magyar népnek égi pártfogót és példaképet adtál.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki első szent királyunk által népünknek az üdvözítő keresztény hitet ajándékoztad.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, akinek szent Nevében apostoli királyunk, számunkra a keresztény alapot megadta.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki bennünket Szent István példájára és közbenjárására ősi katolikus hitünkben megtartottál és megerősítettél.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, akinek sugallatára Szent István országunkat és népünket a Boldogságos Szűz Mária anyai pártfogásába ajánlotta.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki Szent István által oly törvényeket adtál, amelyek irányították és megerősítették nemzetünket.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki örök emlékezetül és figyelmeztetésül Szent István Jobbját csodálatos épségben megőrizted.

Imádunk és áldunk.

Mindenható Istenünk, aki nemzetünk javára Szent István királyi családját oly sok szenttel megajándékoztad.

Imádunk és áldunk.

Uram, hallgasd meg könyörgésünket.

És kiáltásunk jusson Eléd.

Könyörögjünk. Örökkévaló Istenünk, aki csodálatos vagy népünk szentjeiben is, a nemzetek mostani megpróbáltatásai közt bizalommal emeljük Hozzád szívünket. Hálát adunk Neked, hogy Szent István örökségét megőrizted, népünket hálátlansága ellenére sem hagytad magára, megpróbáltatásai után felemelted, és ősi hitének megőrzéséhez bőséges kegyelmet adtál. Reményt nyújtasz, hogy országunk békében fejlődhessék. Hálaadásunk bizonysgául megújítjuk szent ígéretünket: Tied vagyunk. Tied akarunk lenni üdvözítő hitünk megvallásában, Egyházunk szeretetében, a jog és igazság tiszteletében, a keresztény törvények megtartásában közéletünk és családi életünk tisztaságában, a felebaráti szeretet gyakorlásában, kötelességeink buzgó teljesítésében, embertársaink és nemzetünk igazi javára.

Kérjük alázattal felvilágosító és megerősítő kegyelmedet, hogy fogadásunkat állhatatosan

teljesítve, nemzetünk minden rétege és minden családja egy szívvel-lélekkel vallhassa: Dicsőség, tisztelet és imádás legyen Neked, Gondviselő Istenünk, aki élsz és uralkodol kezdettől fogva, most és mindörökké. Amen.

Ének: Áldott Szent István (6. ének, 52. old.)

Szent István első magyar apostoli király

dicsőséges Jobbját
fogadó áhítatosság, valamint a körmenet-beli
szertartás.

1. Antifona: Jobbomat megtartottad, akaratom
szerint vezettél és dicsőségedbe fogadtál
engem.

14. zsolt.:

Uram, sátradban ki lakozhatik
és szent hegyeden ki nyugodhatik?
Aki szeplőtelen jár és igazat cselekszik,
szívében gondol igaz dolgokat,
és nyelve nem beszél rágalmakat;
Ki nem bántja felebarátját,
és gyalázattal nem illeti társát;
Aki a gonoszt hitványnak ítéli,
de tiszteli azt, ki az Urat féli;
Ki önkárára esküdt esküjét is meg nem
tagadja,
ki pénzét nem adja kamatra,
a megvesztegetést ártatlan ellenében el
nem fogadja.

- Ki így teszen,
az meg nem rendül sohasem.
- Antifona: Jobbomat megtartottad...
- V.: Egyenes utakon vezeti az Úr az igazat.
- R.: És megmutatja neki Isten országát.
- Könyörgés: Istenünk, te vagy szentjeid nagy dicsősége. Hitvallód, Szent István király dicsőséges Jobbjának őrzési helyét előttünk feltártad. Add kérünk, hogy oltalmának szüntelenül örvendjünk. Krisztus, a mi Urunk által.
1. ének: Áldott Szent István (6. ének, 52. old.)
2. Antifona: Előttünk a választott férfiú, aki mindazt megtette, amit az Úr mondott neki; ezért így szólt hozzá; jöjj be nyugal-mamba, hiszen téged igaznak találtalak minden nemzetség között.
20. zsolt.:
- Erődön örvend a király, Uram!
segítségeden ujjong nagy-vígan!
Szíve kívánságát megadta,
ajkának kérését meg nem tagadta.
Dús áldásoddal siettél eléje,
színaranyból öveztél koronát fejére.
Életet kért és te élnie adta
hosszú napjait sok-sok századoknak.
Te jóvoltodból nagy a dicsősége,
dísz s méltóságot hatalmaztál fölébe.

Áldássá tette mindörökre őt,
örvendéssel töltöd el színed előtt.

Antifona: Előttünk a választott...

V.: Szerette őt az Úr és fölékesítette őt.

R.: A dicsőség ruhájába öltöztette őt.

Istenünk, te Szent István királyt itt a földön országunk koronájával ékesítetted, és szentjeid közé emelted. Add kérnünk, hogy aki a keresztény vallás terjesztője volt Hazánkban, legyen Egyházad védelmezője a mennyben. Krisztus a mi Urunk által.

Amen.

2. Ének: Ah, hol vagy magyarok... (4. ének, 51. old.)

3. Antifona: Minden hatalom Istene jöjj közénk, tekints le a mennyből, látogasd meg ezt a szőlődet, amelyet te ültettél és tedd teljessé művedet.

20. zsolt.:

Mivelhogy a királynak az Úrban bizodalma,
nem engedi inogni a Fölséges irgalma.
Kezed meglelje minden ellenséged,
gyűlölőidet jobboldal elérjed.
Taszítsd mind tüzes kemencébe őket,
mikor megpillantják színed.
Eleméssze az Úr haragja őket,
és tűz eméssze meg.

Gyomláld ki földről sarjukat,
ember fiai közül magjukat.
Ha ellenedben gonoszat terveztek,
álnok terveket főztek: semmit ki nem
vihetnek.

Mivelhogy hátat adni kényszerítéd,
íjadat arcuknak feszítéd.

Kelj fel, Urunk, erődöt megmutasd!
éneklünk s áldjuk hatalmadat.

Antifona: Minden hatalom...

V.: Emlékezzél meg Uram a te népedről.

R.: Mely öröktől fogva a tied.

Könyörgés: Védjed, kérünk, Uram, a te családo-
dat, amelyet Szent István tanítása által a
sötétből az igaz világosságra vezettél, az
idők elmúltával pedig fogadd be mennyei
országodba.

Mindenható örök Isten, Szentlelked kor-
mánozza és megszenteli az egész Egy-
házat, kérünk, hallgass meg minket, mi-
kor Hazánkért imádkozunk, kegyelmi
ajándékok mindannyiunkat szolgálatodra
indítson. Krisztus a mi Urunk által.

Amen.

3. ének: Téged Isten dicsérünk... (Népepektár
369, Hozsanna 276/A)

V.: Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentlé-
leknek.

R.: Dicsérjük és magasztaljuk őt mindörökké.

Könyörgés: Isten, kinek irgalma végtelen és jósága kimeríthetetlen, a kapott javakért legszentebb Fölségednek hálát adunk, kegyelmi ajándékaidért állhatatosan imádkozva, reméljük, hogy mindenkor azt kérhetjük tőled, ami üdvösségünkre szolgál. Krisztus a mi Urunk által.

Amen.

Esetleg az Oltáriszentséget kihelyezzük az oltárra:

4. ének: Tantum ergo Sacramentum... (Népektár 155, Hozsanna 318)

V.: Panem de coelo praestitisti eis.

R.: Omne delectamentum in se habentem.

Oremus! Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuae memoriam reliquisti, tribue quaesumus: ita nos corporis et sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuae fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus: per omnia saecula saeculorum.

Amen.

Könyörgés után áldás az Oltáriszentséggel.

Imádságok

Istenünk, te Szent István királyt itt a földön országunk koronájával ékesítetted, és szentjeid közé emelted. Add, kérünk, hogy aki a keresztény vallás terjesztője volt hazánkban, legyen Egyházad védelmezője a mennyben. Amen.

Isten, aki boldog Istvánt, a mi királyunkat és a te hitvallódat a földi hatalom dicsőségével megkoronáztad és szentjeid társaságába emelted, add, kérünk, hogy akit Pannónia a földön az isteni vallás tanítójaként kiérdemelt, ugyanúgy a te Egyházad az égben védelmezőjeként is kiérdemelje. Amen.

(Szent Margit Sacramentarium, 1083–1092)

Üdvözlégy, boldog Szent István király, te népednek nemes reménysége! Üdvözlégy, minden szentségnek és igazságnak fényes tükrö! Temiattad hittünk Krisztusban, temiattad üdvözlünk is Krisztusban. Kérünk, könyörögj a te népedért, imádkozz az Egyház szolgálóiért is, hogy egy ellenség se legyen ragadozó a te néped között. Krisztus hitvallója, fogadd néped könyörgését, hogy Krisztus kegyelmét nyerje el

teáltalad, ki a hit világosságát derítetted reánk.
Amen.

*(Codex Albensis, XII. század,
az 1526-ban íródott Érdy-kódex fordítása)*

Nemzetünk apostola és hatalmas pártfogója, szeretett királyunk, Szent István király, ki őseinket a hit világosságára hoztad, megtért népednek templomokat és iskolákat emeltél, szegényeit, árváit és özvegyeit szerető atyaként tápláltad és így művelté, boldoggá iparkodtál tenni nemzedet; a te tömérdek fáradozásod, kiállott küzdelmeid és mindezekkel szerzett nagy érdemeid miatt gyermeki és most is alattvalói bizalommal fordulunk hozzád, ó, apostoli szent királyunk, és kérünk, ne vond meg hathatós pártfogásodat a te magyar népedtől, melyet annyi munkával megtérítettél. Kérj számára buzgó apostolokat; eszközöld ki a hit egységét, az erkölcsös életet, hogy üdvösséges törvényeid és igaz atyai szívedből fakadt intelmeid szerint, a szeretetben egyesülve, az egy igaz hitben állhatatosan megmaradjunk, szent életed nyomdokait kövessük és így egykor veled együtt az örök boldogságban Urunkat, Istenünket vég nélkül áldjuk és dicsérjük.
Amen.

(Sík Sándor: Imádságos könyv)

Istenünk, aki szentjeidnek csodálatos fénye vagy, Szent István király dicsőséges Jobbját a mai napon megmutattad nekünk. Add meg nekünk, szolgálóidnak, hogy az ő oltalmának szüntelenül örvendjünk. Amen.

Felajánló ima a magyarok Nagyasszonyához

(Eszterházy Pál nádor imája – kissé rövidített formában.)

Emlékezzél meg, Istennek dicsőséges Anyja, magyarok Nagyasszonya, szentséges Szűz Mária! emlékezzél meg örökségedről, amelyet hű szolgád, első királyunk és apostolunk, Szent István, neked felajánlott és végrendeletében reád hagyott. Tekints kegyes arccal országodra, és dicső érdemeiddel légy szószólónk és közbenjárónk Szent Fiadnál, Jézus Krisztusnál. Hozzád kiáltottak őseink és minden ínségükből kiszabadultak, mert éber szemed folyton-folyvást vigyázott örökségedre, mindörökké áldott Nagyasszonyunk! Ezt mi biztosra vettük, ezért gyakran folyamodtunk hozzád, és tapasztalásból tudjuk és mondhatjuk, hogy éretted áldott meg minket az Úr. Ez a remény éltet most is,

ez a bizalom lelkesít, hogy oltalmadban keresünk menedéket mi, a te néped és örökséged, akiket szentséges Fiadról keresztényeknek neveznek, különös pártfogásodért pedig hazánkat Mária országának hívjuk és valljuk.

Azért emeljük fel tehát hozzád szívünket és kulcsoljuk imára kezünket, hogy eléd tárjuk könyörgésünket.

Oltalmazd és védjed hatalmas pártfogásoddal minden testi-lelki bajtól édes hazánkat, hogy Isten dicsőségére és néped vigasztalására mindenkor viragozzék. Eszközöld ki könyörgéseddel, hogy az Anyaszentegyházat mindenütt a világon fölmagasztalás érje; hazánk főpásztorainak és egész papságának nyerj isteni segítő kegyelmet, mindnyájunknak pedig tanulékony, engedelmes, az élő hit cselekedeteiben és gyümölcseiben bővelkedő szívet. Gyullaszd fel bennünk őseink buzgóságát és vezérelj a kétkedőket az igazak okosságára, hogy mindannyian egy szívvel-lélekkel szolgáljunk Fiadnak, a mi Urunknak, téged pedig tiszteljünk és valljunk Nagyasszonyunknak, pártfogónknak, amint dicső őseink is tiszteltek.

Könyörgünk, Nagyasszonyunk, magyar hazánk vezetőiért, hogy a Szentlélek ajándékai által felvilágosítva megvédelmezzék az igazat, a közjó előmozdításán őszinte igyekezettel

fáradozzanak és mindnyájunk javát igaz lelkiismerettel szolgálják.

Könyörgünk, Nagyasszonyunk, egész nemzetünkért. Légy hozzá irgalmas; örökséged polgárait, akiket védelmed alá vettél, őrizzed meg minden bűntől; kormányozd és vezesd kegyes-ségeddel, tartsd meg Isten szeretetében és félelmében. Esedezésed által nyerj a bűnbánóknak bocsánatot, az igazaknak állhatatosságot, a fiataloknak tisztaságot, a házastársaknak hűséget, az utasoknak szerencsés megérkezést, a szegényeknek pártfogást, a szomorúaknak vigasztalást, a megholt híveknek pedig örök nyugalmat.

Ne vesd meg esdeklő gyermekeidet és a bűnök bocsánatáért könyörgőket mindenkor tapasztalt irgalmaddal oltalmazd; mert bár mi megfogyatkoztunk a gyermeki kegyeletben, te megmaradtál Édesanyánknak és Nagyasszonyunknak.

Légy minden bajos ügyünkben szószólónk szent Fiadnál, hogy az ő akarata szerint rendezük életünket, és téged Nagyasszonyunknak, különös pártfogónknak valljunk és tiszteljünk életünk minden napján.

Jó Anyánk! Fogadd kegyesen hódoló szívünk esdeklését, amelyet színed elé terjesztettünk, hogy közbenjárásoddal megsegítve, a jelen élet

viszontagságai után, a síron túl, az örökkévaló boldogságra juthassunk. – Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

Szent István középkori magyar szekvencái

Ismeretlen magyar szerző (XIII. század)

Szekvencia Szent István királyról „Corde, voce, mente pura”

Tiszta szívvel, szóval, ésszel
Zengjük Istent szent beszéddel,
Bálványokat verve széjjel,
Vigadozz Magyarország!

Égi jókkal ékesítve
Tiéd az Élet Igéje,
Rajtad Krisztus szent keresztje,
A felvállalt bizonyság.

Dicsérd őt, ki üdvöd hozta,
Szemed égre irányozta,
Élet útját megmutatta,
S az igazság ösvényét.

Dicsérjed őt méltó dallal,
Tartsd ünnepét vigalommal,
Mondd te is a vigadóval
Az örömnék énekét.

Géza vezér volt az atyja,
Látomásban hírül kapta,
Nevét István mártír adta,
Mielőtt megszületett.

Hisz az atya csodálkozik,
Szül az anya, vigadozik,
Nő a gyermek, magasodik,
Cédrus Libanon felett.

S ahogy egyre nő a gyermek,
Erényben is gazdagabb, szebb,
Megvetvén a földi kincset
Isten fiát követi.

Testben él bár, mint ruhában,
Lelke fent jár ég honában,
Istenért ég hő imában,
és a jó hírt hirdeti.

Mindig Krisztust prédikálja,
Hisz a népe, hallgat rája,
Krisztus hite mind bejárja
Az egész Pannóniát.

S mint Salamon réges-régen,
Templomokat rak serényen,
Gyöngyökben és ékességben
Ragyogtatja oltárát.

Tanítónak, vezetőnek
Tudós férfit rendel főnek,
Igazat, ki a hívőnek
Szolgál mindig javára.

Talentumát így forгатja,
Vissza kétszeresen adja,
s Isten szívesen fogadja
Örök királyságába.

Ott él, Jézus a barátja,
ő vitte ily magasságba,
Mindörökre koronázva
a mennyei hazába.

Tiszteljük őt kegyelettel,
Könyörögjünk hű szívekkel,
Hogy ott éljünk majd a szenttel
Az egek hajlékában.
Amen.

(Fordította Csanád Béla)

Ismeretlen magyar szerző (XV. század)

Szekvencia

„Novum genus melodiae”

Új éneket énekeljen,
Istenének zengedezzen
a mennyei hadsereg.

Vele együtt énekel ma
Sion lánya vigadozva,
mond édes dicséretet.

Ne hallgasson senki nyelve,
örvendezzen lelkesedve
magyaroknak nemzete.

Ez a nap az ünnep napja,
királyát ma trón fogadja
s egek boldog élete.

Dicséretünk szózata,
őt dicsérő dallama
Istennek dicsőség.

Álomlátás jelenti,
atyjának meghirdeti
fia születését.

Mint Salamon réges-régen,
templomokat rak serényen,
s adománnyal ékíti.

Szembeszáll a pogánysággal,
s apostoli buzgósággal
a szent ígét hirdeti.

Mily csodás az Isten jobbjá,
a koronát neki adja,
kinek szent az élete.

Hogy győzzön az ellenségen,
ki csak bízik fegyverében,
nagy hitének ereje.

István király, gyámolunk,
szent királyunk, bajnokunk
a keresztény hitben.

Igazság kél általad,
ujjongnak az igazak
te sok erényedben.

Mint a hajnal játszi fénye,
úgy ragyog ő ékessége
árasztván sugarait.

Bővelkedik az erényben,
s Megváltónknak szöllejében
szorgalmasan dolgozik.

Nappal támad éj helyébe,
világosság tévelygésbe,
örvendezzünk általa.

Vezérsége erejével
ragyog a hit igaz fénnel,
mint a napnak sugara.

Csodát művel imádsága,
halott tagok gyógyulása
dicséri nagy hatalmát.

Csodatevő erejével
aki béna, újra lépdél,
s aki vak volt, újra lát.

Királyszéket nyert a mennyben,
de a földön ügyeinkben
csodás tette megjelen.

Kérjük hát szent királyunkat,
s kegyes Urunk, Krisztusunkat
mindörökre, szüntelen. Amen.

(Fordította Csanád Béla)

Ismeretlen magyar szerző (XIII. század)

Verses zsoltosma

Szent István királyról

„Officium Rhythmicum Sancti Stephani Regis”

Meghívó-ének.

A királyoknak Királyát áldjuk, az Egek Urát,
Aki Szent István királynak adott égi koronát.

Első éjjeli hórára.

Antiphona:

Megjött Szent István királynak
Tisztelendő ünnepe,
Illik pedig a világnak
Mindennap tisztelnie.
Mindenek örömmel áldják,
Kik az Isten örökét
És a szentek társaságát
Ó általa megnyerék.

Antiphona:

E szent első prédikátor
A magyarok közepett,
Írt az Isten hagyásából
Keresztény törvényeket.
Két talentumért cserébe
Kétszer kettőt forgatott,
Hoz Urának öt helyébe
Kétszer-öt talentumot.

Antiphona:

Királyok királyságának
A halállal vége jár,
Ám e nagy Szent hatalmának
A halál nem szab határt:
Fönn az égben nyer magának
Múlhatatlan glóriát.

Responsorium:

Már mióta üdvösségünk
És Urunk egekbe szállt
S onnan elküldötte nekünk
Szentlélek ajándokát,
Szétszéledtek a világra
Ama tizenkét nagyok,
Az emberek váltságára
Hintegetni a magot.

Versus:

Minden földeket bejárt az apostolok szózata,
És az Ige elhatott a föld végső határára.

Responsorium:

Örvendett már Mesterének
Minden földi tartomány,
És az Úrhoz hálaének
Zengedezett ajakán.
Csak Pannóniának népe
Nem talált még segítőt,
S ült a tévelyek ködében,
Mint szegény hajótörött.

Versus:

Míg az igaz hit vallása a világon egyre nőtt,
S tiszta szívvel új-új hívek születtek az Úr előtt.

Responsorium:

Ám a népnek, mely a tévely
És halál csábját nyögé
És oly céda szenvedéllyel
Járta a vakság ködét:
Azért jött csak oly sokára
Az üdvösség-hirdető,

Hogy ha sorját így kivárja:
Annál jobbat nyerjen ő.

Versus:

Minél később jó az óra, hogy hozzájuk
küldetik,
Annál különb lesz a Doktor, akit Isten ad
nekik.

Második éjjeli hórára.

Antiphona:

Mondja bizony minden ember:
Boldog vagy Pannónia!
Mert nem alja nép sorából
Küldött Isten nevelőt:
Királyod lett prédikátor,
Apostolod, magvetőd.

Antiphona:

Vad volt a magyar s hitetlen
Attila király alatt,
S mint zsarnok-szokás, kegyetlen
Dúlta az országokat.
Ám Istvánnak idejében
Hitből új világ terem,

S a kegyetlenség helyében
Úrrá lesz a kegyelem.

Antiphona:

Mert az Úr a régen árva
Elhagyott Hungáriát,
Ahol addig prédikálva
Még apostol egy se járt:
A keresztség kegyelmére
E szent által hozta ki
És meghívta örökére
Adván égi hont neki.

Responsorium:

Gézának, a szent vezérnek
Szent gyermeke származott,
Kin a kegyelem már anyja
Méhében eláradott,
S amaz István intésére,
Ki elsőül szenvedett:
Mikor meg sem született még,
Istvánnak neveztetett.

Versus:

Magát zsenge kora óta
Az Istennek szentelé
S útjait tisztán megóttá
Gyermeksége idején.

Responsorium:

Ám mikor szent ifjúsága
Korlátaiból kinőtt,
És a férfikor virága
Erőssé edzette őt,
Attól fogva dicsőséges
Híre hét országot ér,
Bátor, okos, erősséges,
Győzedelmes hadvezér.

Versus:

Evilági fegyverekkel
Isten katonája volt,
Minden jókat szeretettel,
Szenvedéllyel fölkarolt.

Responsorium:

Hitt az Úrnak szíve mélyén
S tett volt ennek záloga.
Mindeneknek mindenévé
Vágyott lenni egymaga.
Király volt és prédikátor,
Kettős adót fizetett,
Nyer azért jutalmazáskor
Testi-lelki örömet.

Versus:

Ami Isten dicsősége,
Nagy volt abban és serény,
De legnagyobb ékessége
Mégis egy volt: az erény.

Harmadik éjjeli hórára.

Antiphona:

Boldog férfi: juhakolba
Cipeli a párducot,
Vad oroszlánt felkarolva
Jászol mellé állított.
Kér is, ad is, fenyeget is,
Hívja, vonja, kergeti,
Gonoszat is, szelidet is:
Krisztusban megszenteli.

Antiphona:

Ha e nemzet mesterének
Mást is birna vallani,
Tetszett volna Istenének
Más apostolt küldeni.
Ám e nyakas, délceg fajta,
Kardos markú nemzetet,
Nem más, csak egy magafajta
Harcos téríthette meg.

Antiphona:

Az oroszlánt megigázni
A nagy Sámson kelletik:
Magyaroknak prédikálni
Erős király küldetik.
Torkából az oroszlánnak
Drága lépesméz csepeg:
Száján a magyar királynak
Édes, szép dicséretetek.

Responsorium:

Erénynek és kegyelemnek
Fénylett benne sok jele,
Csodálatos türelemnek
Malasztjával volt tele.
Bizonyosság rá a szegénység,
Kiket jóval halmozott,
Akkor szakállát megtépték,
Szentségtelen koldusok.

Versus:

S ő ezt jókedvvel viselte
S Istennek hálát adott,
Hogy az Úr méltónak lelte
Szenvedni gyalázatot.

Responsorium:

Nagy szent, jeles törzs szülötte,
De hitével jelesebb;
Szorgos benne a reménység
És szilárd a szeretet.
Hogy végére ért a pálya,
Megvetvén a föld színét
Jézus Krisztusnak ajánlja
Dicsőséges szellemét.
Angyalok kíséretében
Lelke a magasba száll.
Fenn a boldogok körében,
Ott lesz örökös király.

Versus:

Gyászolják, hogy elvesztették,
Szegény jámbor magyarok,
Ám fogadják az új testvért
Ujjongó égi karok.

Responsorium:

Örvendezz, királyi város,
Székesfehérvár, nagyon,
E nagy király valóságos
Székhelye benned vagyon.
Mert te őrzöd dicsőséges
Boldogságos tetemét:
ő nevével vagy te ékes.
Boldog város, büszke légy!

(Fordította Sík Sándor)

TARTALOMJEGYZÉK

Ajánló sorok	7
Szent István király élete	9
Szentté avatása	34
A Szent Jobb története	39
Énekek Szent István tiszteletére	47
Szent István miséje	54
Szent István zsoltosmája	58
Litánia	81
Könyörgő ájtatosság	84
Engesztelés	87
Hálaadás	90
A Szent Jobbot fogadó ájtatosság és körmenet	95
Imádságok	100
Szent István középkori magyar szekvenciái (Csanád Béla fordítása)	105
Szent István középkori magyar verses zsoltosmája (Sík Sándor fordítása)	113

ISBN 963 360 373 0

**A KIADÁSÉRT FELEL: DR. ÁKOS GÉZA IGAZGATÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: FONYÓDI OTTÓ**

**SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 1.
A SZEDÉST A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT VÉGEZTE**

**NYOMÁS ÉS KÖTÉS
(88.6610) AZ EGYETEMI NYOMDA MUNKÁJA
FELELŐS VEZETŐ: SÜMEGHI ZOLTÁN**

